

HÚSVÉT ELŐTT... nehéz, szomorú léptek.

Húsvét előtt... zokogó, bús miértek.

Húsvét előtt... ajtók, kemények, zártak.

Húsvét előtt... arcok, fakóra váltak.

Húsvét előtt... szívek, üres-szegények.

Húsvét előtt... kihamvadott remények.

Húsvét előtt... egy nagy „Minden hiába!”

Bús eltemetkezés az éjszakába.

De húsvét lett! Feltámadott a Mester!

HÚSVÉT UTÁN... el a gyással, könnyekkel!

Húsvét után... futni a hírrel frissen!

Húsvét után... már nem kérdezni mit sem!

Húsvét után... új cél és új sietség!

Jézus él! Nincs út, mely messze esnék!

Húsvét után... erő, diadal, élet!

Csak azokért sírjunk húsvéti könnyet,
Akik még mindig húsvét előtt élnek.

(Túrmezei Erzsébet: Húsvét után)

BULÁNYI GYÖRGY

CSAK AZ ERŐSZAKNÉLKÜLI MEGOLDÁSOKBAN REMÉNYKEDEM

„A karrier nem magától keletkezik, hanem azt csinálják. A karriernek semmi köze ahhoz, hogy az ember képességeinek bevetésével, tanulással, munkával, szorgalommal és szívósan műve elismeréséért küzd, és a közösség ezt az erőfeszítést különböző privilégiumokkal jutalmazza.”

(Hamvas Béla: 64-es cikkek, Az egzisztencializmus után)

Mérleget készíthetünk az elmúlt félszázadról. Megtervezhetjük a jövőnket. Választhatunk irányító eszmét a tervezéshez. Ma már mindezt nyilvánosan is tehetjük, mert az a fegyverekre épülő állami hatalom, amely tőlünk az elmúlt félszázad alatt csupán vastapsot és gondolkodás nélküli helyeslést kívánt a maga diktátumaihoz, kijelentette, hogy újra nyilváníthatunk véleményt. Jézus az uralkodásmentességet képviselő társadalomfelforgató. Az elmúlt félszázad során vastaps és helyeslés helyett próbáltam megérteni, hogy milyen eszmék mozgatták azt a Názareti Jézust, akit a magakorabeli társadalom világi és vallási erői viszonylag nagyon rövid idő alatt keresztfára parancsoltak mint társadalomfelforgató. Vizsgálódásaimnak egyetlen mondatban kifejezhető végeredménye ez: aki jót akar az embernek, tartsa magát távol a hatalomtól. Nem a jó hatalomtól és nem a rossz hatalomtól, hanem mindenféle

KOINÓNIA

XX. évfolyam 4. szám
2013. április

A Koinónia régebbi számai elérhetők:
www.faragoferenc.webnode.hu

Bulányi György, Csak az erőszaknélküli...	2341
Farkas István, Bele kell adni mindent	2345
Bajnok Dániel, Erőszakmentesség...	2352
Ruppert atya, Találkozásaim...	2356
Bulányi György, Az én találkozásaim...	2357
Lombos Ida, Antenna Jézushoz	2359
Inczédy Péter, Miről mi jut az eszembe...	2361
Levelesláda	2362

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség; koinonia.tarsak@gmail.com

hatalomtól. Anarchiát képviselt? Azt. An-archiát, azaz uralkodásmentességet. Sietek közölni, hogy tanítványai nem értették meg Jézust. Nem értették meg, de amit Jézus mondott és amit ők nem értettek meg, azt mint evangéliumot, jóhírt, igehirdetésükben továbbhagyományozták, s a kivégzését követő félszázadban írásba is foglalták. Ily módon az, amit tanított több-kevesebb torzulással eljutott hozzánk. Abban a szöveggyűjteményben, amelyet a tanítványaiából kialakuló egyház a 3. század során Újszövetség névvel kanonizál, megtalálhatjuk a jézusi tanítást is, a tanítványi meg nem értést is, sőt a jézusival szemben álló

vélekedéseket is. A Jézus utáni évtizedek talán legnagyobb hatású Jézus-propagátora, a tarzusi Pál Isten szolgáinak állítja a hatalomgyakorlókat, s ezzel megerősíti azt a skizofréniát, amely kezdettől fogva jellemezte Jézus tanítványait. A nem páli és nem Pál hatás alatt írt Jelenések könyve pl. bemutatja azt a vérfürdőt, amelyet maga Isten rendez meg természetfeletti, emberen kívüli erővel, hogy biztosítsa azt a társadalmi rendet, amelyben a Jézushoz tartozók fognak majd uralkodni. Nem csodálkozhatunk ezek után a jézusi gondolat kétezer esztendő történetén. Azon, hogy ez a gondolat a keresztény társadalomban s a vele többé kevésbé azonosuló egyházban is csak olykor-olykor tűnik fel búvó pataként, s képviselőit társadalom és egyház rendre kutasítja magából. Legyen ennek egészen újkeletű bizonyítéka, hogy a magyar katolikus püspöki kar nyilvános körlevélben határolja el magát azoktól a katolikusoktól, akik inkább három évi börtönt választanak, mint a katonai szolgálatot. Igaz, hogy püspökeink ezt erős államhatalmi ráhatásra teszik. De az ilyen ráhatásnak kevésbé kitett II. Vatikáni Zsinat is ambivalens álláspontot képviselt: az is szép, ha valaki lelkiismeretére hivatkozva elutasítja az embergyilkolást, de az is, ha nem utasítja el.

Az államhatalmak feltétlenül szükségesek?

Mindebből világosan kitetszhetik, hogy nem a létező egyházak propagandistájaként próbálok most beszámolni arról, hogyan készít mérleget, hogyan tervezi a jövőt egy olyan ember, aki a maga irányító eszméjét Jézustól veszi. Nem a létező egyházak propagandistájaként, mert ezek kétezer esztendő múltjuk ellenére ajult szemlélőként nézték végig a holocaust hat millióra rugó embergyilkolását, és aktív résztvevőként a két világháború ennél is nagyobb arányú embergyilkolásait, nem is szólva a sztálinizmus minden korábbi arányokat meghaladó embert megnyomorításáról és irtásáról. Jézus az emberi társadalom legfejlettebb civilizációjába kiáltotta bele a maga ígét, s ez a civilizáció ezt az ígét magáévá nem téve olyan arányú emberpusztítást hozott létre az elmúlt félszázadban is és előtte is, akár honi földjén, akár az amerikai vagy más kontinenseken, amelyekre a kevésbé fejlett civilizációknak hírből sem volt lehetőségük. Ez a civilizáció napjainkban pedig már olyan erőre-hatalomra jutott, hogy sikerrel vállalkozhatik a Föld teljes ökológiai elpusztítására, sőt az atomenergiák elszabadításával minden élet kioltására is. Ebben az összefüggésben talán felelőtlenségnek is mondható, ha nem volnánk hajlandók odafigyelni arra a Jézusra, aki azért képvisel anarchiát, mert megengedhetetlennek tartja embernek ember általi megölését. De hogyan lehet így államhatalmat csinálni? Jézusi alapon sehog. De ez is megkérdendő: Feltétlenül szükséges államhatalmat csinálni? A kérdésre mindenki igennel válaszol. Mi ennek az „igen” válasznak az érve? Talán így fogalmazható meg: Jobb a rendezett erőszakgyakorlás mint a rendezetlen. Vagy: államhatalom nélkül a társadalom élete 'bellum omnium contra omnes'

volna. Ezeket a válaszokat nagy nyilvánvalóságokként kezeljük. Lehet, hogy igazak, de csak a possibilitást állíthatjuk szolidan róluk. Miért? Mert az „igen” válaszok nyilvánvalósága csak feltételezett nyilvánvalóság. Mi a ki nem mondott feltétel? Az, hogy a társadalom, ha nincs államhatalom, köztörvényes bűnözőként viselkedik. E feltételezés igazolására felhozzák, hogy az 1944-es ostrom, az 56-os nemzeti felkelés idején is folyt az üzletek, a raktárak, a vagonok fosztogatása. De nem tudom eldöntöttnek tekinteni, hogy ugyanez lenne az ostromtól, forradalomtól eltérő szituációkban is a társadalom viselkedése. Példa: Mikor 1946-ban Debrecenben felállították az átkelő zöld-sárga-piros lámpát, rendőrt is állítottak a zebrához. Egyszer elbambultam a Csonkatemplomnál, s jobb lábamat letettem a zebrára. Gyorsan visszahúztam, de ez már nem segített. Fizetnem kellett az 5 Ft-ot a Rákosi-féle jó forintból, amikor 250 Ft volt az átlag havi fizetés. Azóta már az a rendőr e „törvényes zsebmetszéses munkaviszonyát” felcserélhette valami hasznot hajtóra, amivel betermel valamit a Közértbe annak fejében, hogy fizetést húz. Azóta megtanultunk közlekedni karhatalom és büntetés közbejötté nélkül. Esetleg szabálysértően is, ha biztonságos és ha sietnünk kell — de mindenképpen szankciók nélkül. Az életnek ebben a most vázolt kicsiny szögletében, lám, lehetségessé vált a társadalom rendezett élete — az államhatalom, az erőszak, a megtorlás, a szankció nélkül is. Nem ok nélkül időztem a jelentéktelennek látszó életszelet mellett. Nem, mert e példa hivatott példázni, hogy az államhatalom szükségességét igazolni kívánó feltevés bizony nem szükségképpen. Nem feltétlenül hullunk káoszba, ha nincs hadsereg, rendőrség, börtön, megtorlás. Tágítani kell a fentemlített életszeletet mindaddig, amíg az élet egésze át nem kerül az államhatalom nélkül fennálló társadalom fogalmába és valóságába. Az emberiség mindig erről álmodott. Ez a tárgya a Hamvas Béla-féle egyetemes emberi „hagyománynak” is. Erről énekelt Ovidius is, amikor az emberi társadalom kezdetét olyan aranykornak rajzolta, amely „sponte sua sine lege fidem rectumque colebat”, azaz amely önként és törvényes szankciók nélkül tette azt, amit a költő a „hűség és az egyenesség” kategóriáival jelöl versében. Aki az ilyesfajta meggondolásokat naivaknak érzi, annak talán segít a hitleri és még inkább a talán mindmáig fel nem számolódott bolsevik munka-haláltáborok ténye. Szedne-e bármiféle államnélküliség több áldozatot, mint az államhatalmak félelmetes ereje? Akár békében, akár háborúban. Tudna-e bármiféle államnélküliség annyi embert embergyilkossá kényszeríteni, mint az általános hadkötelezettséget statáriális bírósággal fenntartó államhatalom, amely meg tudja valósítani, hogy a társadalom egyik fele gyilkol, míg a másik fele azért dolgozik, hogy az előbbi felének meglegyen mindene, ami a maximális hatékonyságú gyilkoláshoz és értékpusztításhoz szükséges.

Merre visz az út az állam elhalása felé?

Kérdéseimre tapasztalati alapú választ nem tudott produkálni a történelem, mert az államhatalom-nélküliség történelmi ötperceit rendre megszüntette a társadalom valamelyik csoportjának fegyverekkel új államhatalmi rendet teremtő tevékenysége. Ennek következtében nem tudjuk megmondani, merre bilenne a borzalom mérlege, az állam vagy az államnélküliség irányába. De nincs szükség a megnem-tapasztalhatóan a megtapasztalására. Nincs, mert az állam elhalása felé az út amúgy sem a káoszon keresztül vezet. Hanem? Értelmes, emberhez, közösségi lényhez méltó gondolatokon és viselkedési formákon keresztül. Nem az államhatalom megdöntésén keresztül. Ezt megdönteni csak erőszakkal lehet. S ha az elhalás az erőszak megszűnését jelenti, akkor nyilvánvaló, hogy erőszakkal nem lehet megszüntetni az erőszakot. Ezer esztendő kereszténysége után a magyar társadalom teljesen éretlen a jézusi koncepció értékelésére. A Bokor fiataljai kemény három esztendőt ültek Baracskán és másutt e koncepció szolgálatában. Ennek eredményeként is született meg a magyar történelemben először az alternatív szolgálat lehetősége. De az ideai őszi sorozások megmutatták, hogy lelkiismereti megdöntések alapján — azaz a jézusi koncepciótól ihletve — szinte senki sem kívánta az alternatív szolgálat lehetőségét a maga számára azokon a keveseken túlmenően, akik 3 év börtön ellenében is szóba álltak vagy legalább is kacérkodtak volna a fegyveres szolgálat elutasításával. Mi ennek a közvetlen oka? Az, hogy kényelmetlenebb, mert hosszabb az alternatív szolgálat? Biztosan ez is. De nemcsak ez. Mi még? Az, amit egy ily tárgyú előadásom során hallottam egy hozzászólótól. Ezt mondta: Meggondoltad-e, hogy mit beszélsz, amikor Ceausescu románjai bármikor bevonulhatnak az országba? Ezt válaszoltam: Nekem mindegy, hogy a Hiltonban orosz tiszték védik-e a vodkát vagy román tiszték a francia pezsgőt. A magyar jövő nem ezen fordul. Magamnak teszem fel a kérdést: Hát min? Sok mindenben. S azt hiszem éppen ezt kell ebben az előadásban sorba szednem.

Lesz-e a jövőben magyar?

A magyar jövő mindenekelőtt azon fordul, hogy lesz-e a jövőben magyar. Ehhez nem kell államhatalom. Ady írja akkor, amikor a lengyel népnek már 150 esztendő óta nincs lengyel államhatalma, hanem csak orosz, porosz és osztrák: „Halat a Visztula, s gyermeket lengyel asszony ad örökre. Nincs ott halál, hol dalolni és szülni tudnak”. Ha folytatjuk azt a nemzetirtást, amit harminc esztendővel ezelőtt életszínvonalunk és szukcesszív poligámiánk érdekében elkezdtünk, nem lesz magyar jövő akkor sem, ha a románok nem rohannak le minket. Ha viszont tesszük azt, amit a lengyelek tettek, lesz magyar jövő akkor is, ha a románok lerohannak minket. Az a beszéd pedig, hogy a jelen életszínvonal és a jelen nagycsaládos juttatások mellett nem lehetséges etekintetben változás, frivol

beszéd. Frivol, mert a világ 5 milliárd népességéből a leggazdagabb milliárdba tartozunk. A szegényeknek pedig mindig több gyerekük van, mint a gazdagoknak. S hogy lehet egy fizetésből s pártkönyv nélküli kisemberekként emberhez méltó anyagi szinten féltucat vagy akár egész tucat gyermeket is felnevelni, az a Bokorban élők számára tapasztalati tény. S aki ezt vitatja, annak felajánlunk egy féltucat családlátogatási lehetőséget, s utána aligha fogja már vitatni a megtapasztalt tény. Állapítsuk meg: jövőnk e legfontosabb elemében az államhatalom tökéletesen tehetetlen. Juttatások ellenében négy gyermeket sem szülnék az anyák. Kell szövegelnünk a juttatások érdekében, mert meg kell becsülnie a nemzetnek a maga nemzeti kincseit, de ettől még nyugodtan folytatódik a már ötmillió magyar gyermekáldozatot meghaladó magzatirtás. Az államhatalom bebörtönözheti a gyermekelcsináló anyákat, apákat, orvosokat, de nagyon drága áron: diktatúrát kell csinálnia, mert a magyar társadalom, amely magzatgyilkolásból óhajt életszínvonalat teremteni magának, nem választ olyan képviselőt, aki börtönbe akarja juttatni választóit. Nyilvánvalónak tetszik, hogy a társadalmi–nemzeti lét e legalapvetőbb kérdése döntően, azt is mondhatnám, hogy egyedül a társadalmat–nemzetet alkotó egyének világszemléletén-erkölcsén fordul. Az államhatalom, mint kényszerítő, mint erőszak szerv teljességgel tehetetlen.

Munkaerkölcs és államhatalom

Menjünk egy lépéssel tovább. A társadalom életében első helyen az imént tárgyalt pusztá létezés áll. De második helyen, azaz ezután az következik, hogy akit életre hívtak, az élni is tudjon. Az élet anyagi feltételei tehát. S itt vagyunk a gazdasági kérdésnél. A kormány egyre népszerűtlenebb bűvészmutatványokkal kényszerül kicsalni a pénzt az állampolgárok zsebéből, hogy legalább ne növekedjék a nemzeti adósság, s hogy a milliárdokra rugó adósság kamatait fizetni tudjuk. A tényt mindenki ismeri: az elmúlt évtizedekben nemcsak azt fogyasztottuk el, amit megtermeltünk, hanem még a felvett nyugati kölcsönöket is. Ennek az oka sokrétű. Néhányat a legfontosabbak közül felsorolok.

- a) Bagóért kellett odaadni terményeinket a minket „felszabadító” hatalomnak,
- b) Gátlástalanul tollasodott a százezres nagyságrendű pártarisztokrácia,
- c) Uram-bátyám alapon loptak bőséggel a középkáderek is,
- d) Üzemi szarkává lett szinte az egész társadalom.

E négy okkal azonban még nem mondtam el mindent. Hátra van még a legjelentősebbnek vélt ok. Tisztelet a kivételnek... amerikáztunk a munkahelyeken. Az államosított tőke, a termelő eszközök birtokában nálunk is képtelennek bizonyult az állami bürokrácia a munkát úgy megszervezni, hogy rá ne neveljen egy egész társadalmat a lógásra. Tíz évig voltam szállító munkás. Ritka kivétellel, pihentem s órákkal a menetlevélen rögzített munkalejárat előtt kerültem haza... második műszakra. Ideológiákat gyártottunk: Amíg csak fizetgetnek, addig csak dolgoztatunk. Jómagam ezt: a szocializmus de facto annyit jelent, hogy nem kell összetörnünk magunkat a munkában. Ez a károsodás majdnem akkora, mint az előző. Öt millió magyar a csatornában, s a meglevő tíz millió munkakészsége és munkaerkölcsje pedig félelmetesen alacsony. Tud-e ebben segíteni az államhatalom? Valamit. Munkanélküliséget teremthet. Ha nem a bürokraták, hanem a tulajdonosok kezében lesznek a termelési eszközök, a munkanélküliséget felhasználhatja szelekcióna: a jól dolgozókat tartja meg, ha munkáselbocsátásra kerül sor. De a munkakedv; a jól végzett munkán kelt öröm, hogy a jó munkám alapján lássam értékesnek az életem, ez már megint a társadalmat-nemzetet alkotó egyének világszemléletén-erkölcsén fordul. Az államhatalom, mint kényszerítő, mint erőszak szerv megint csak tehetetlen. Ennek az országnak legfőbb anyagi értéke a föld, a termő talaj, mint Dániáé vagy Hollandiáé. Megélhetésének legfőbb természeti forrása a mezőgazdaság és állattenyésztés és az ezekből kinövő ipar és kereskedelem. Akik ehhez a munkához még értenének, 60 évnél öregebbek. Boldogan kezdenék újra, ha volna még rá erejük, egészségük. A fiatalabbak legfeljebb a traktorra hajlandók ráülni, ha nem tudtak maguknak valami városi foglalkozást találni. A parlagon heverő földek és a le nem legelt füvek országává lettünk az elmúlt évtizedeket meghatározó tévhit diktatúrájának következtében. Egy új Rousseau „Vissza a természethez!” próféciája talán vissza tudná fordítani e negyven esztendő ismét csak öngyilkos folyamatát, de az államhatalmi kényszer, ügyeskedés visszafordító lehetőségei szerények is, nehezen is születnek meg. Népszerűtlenné lennének. 50-60 esztendővel ezelőtt még lelkesen mondtuk: Gazdag parasztok országa akarunk lenni. Európa vitaminkertjévé kell lennünk. Felnevelődött egy új nemzedék, amely disco, presszó, város, fehérköpeny nélkül nem akar már élni, s nem ismeri az életet termelés örömét, a természetben élés értékét. A magyar jövő gazdaságilag is azokon fordul, akik olyan világszemlélettel-erkölccsel rendelkeznek, hogy képesek meglátni azokat az értékeket, amelyekre az elmúlt negyven esztendő vakká tette a maga áldozatait.

Annál többet tehet, minél kevesebbet tesz

Talán ennyi is elég, hogy nyilvánvaló legyen: egy az eddig pusztítótól különböző és más értékszemlélet és ennek megfelelő értékvalósítás az, amin társadalmunk jövője, annak milyensége fordul. Mit tehet etekintetben az

államhatalom? Az oktatás, a nevelés, a közművelődés kérdéséről van szó. Az előző témánál azt láttuk, hogy semmit vagy vajmi keveset. Itt mi a helyzet? Különös. Annál többet tehet, minél inkább visszafogja magát. Ami pénze erre az adóból, a költségvetésből jut, abból minél kevesebbet használjon fel bürokratáinak a kezelésében. A kultúra intézményeinek menedzselését, az intézmények fenntartásához szükséges személyi és dologi költségeket juttassa olyan társadalmi szervek kezébe, amelyek az állampolgárok, az azonosat akaró csoportok bizalmából s önszerveződéséből jöttek létre. Konkrétan és példával: a szülők határozzák meg, hogy milyen tárgyú, milyen világnézetű iskolában akarják neveltetni gyermekeiket. Azaz a társadalom teremtsen meg maga azokat a kultúrát termelő-fogyasztó formákat, amelyeknek szükségét érzi. Állami szervezés ott legyen, ahol nem jelentkezik még a társadalmi szerveződés igénye. Amint jelentkezik, húzódjék vissza. Ellenőrző szerepe annyi legyen, amennyivel a törvényhozás megbízza. Ne legyen erőltetője tehát semmiféle hatalmi koncepciónak.

Jézus közössége és annak munkája

A Jézus korabeli zsidó társadalomnak volt egy szava, a kahal. Ezt használta Jézus, amikor arról a tizenkét fiatalról, és azok folytatóiról szólva mondta, az én közösségem. Erről a közösségről állította, hogy a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. E kahal szó görög-latin tükörfordítását, az ekklésié-t a magyar nép nyelvgeniusza az Árpádkor elején nem vette át. Saját lelkéből: idháznak, azaz üdítő háznak mondotta. Ebből lett későbbi nyelvi fejlődéssel a mi mai „egyház” szavunk. Vegyes érzelmek fűződnek bennünk az egyházhoz, annak kétezer esztendő történelmi múltja és útja következtében. Én azonban mégis belelátom és beleérem e szavunkba a jézusi kahalt: 13 fiatal embernek a szövetségét, életre-halálra szóló szövetségét a jézusi ígék megértésére, megvalósítására. S ezért, ha valaki megkérdezi tőlem, hogy mit akarok társadalmunk különböző formálásának eszközeül, ezt válaszolom: a jézusi kahalt akarom. Az elmúlt félszázad hazai földön (itt először, másutt valamivel később) még a 40-es évek közepén elkezdte ennek a jézusi kahalnak az életre hívását. Nem egyháznak, hanem kisközösségnek nevezte magát.

Mik ennek a kisközösségnek a jellemző vonásai?

a) Kicsi. Annyi ember alkotja, amennyi körül tud ülni egy asztalt.

b) Belső célja: elsajátítani a dolgok jézusi szemléletét, s ehhez a szemlélethez oda alakítani kinek-kinek magának a maga életét.

c) Külső cél: megnőni annyira ebben a feladatban, hogy képes legyen ki-ki összeszedni a maga tizenkettőjét, akik

már az ő segítségével fogják szolgálni a fenti belső célt.

d) Eszközük: a négy evangélium s mindaz ami a múltban, jelenben, jövőben az evangéliummal összhangban megszületik az emberi szellemből, úgy gondolva, hogy az ember legjobb hangjai az emberben lakozó Istenéi.

e) Ennek érdekében minden társuk megnyilatkozását várakozó figyelemmel hallgatják. Nincs belevágás a másik szavába, s amikor valaki azt mondja, hogy pont, akkor a mellette ülő a szó, és így tovább. A nagykorúvá nevelődés, az emberméltóság megbecsülésének az iskolája ez.

Az államhatalom e tekintetben egyet csinálhat. A pozitív semmit. Korábbi félszázados gyakorlatával szemben nem üldözi, nem börtönzi őket. Támogatásra nincs szükségük. Jaj annak a kisközösségnek, amely támogatást fogad el erőszakszertől. Kár volt megszületnie. Kár, mert félre fog beszélni. Mert áruló írástudók gyülekezete lesz belőle. Isten nem hagyja magára az embert. Nem is képes reá. Önmagát lehelte belé az emberbe. S az ember, ha akarja, ha engedi, megszólaltathatja őt, s ennek nyomán Isten vezetheti az embert arra, amire megteremtette, az életre és nem önmaga elpusztítására. Kahalok sarjadnak sokfelé. Az elmúlt félszázad borzalmi valakiket arra indítanak, hogy közterek szajkózása helyett gondolkodjanak. Eljutott hozzám a „mindeni”-ek ez év márciusi nyilatkozata. Akárminő fából-vaskarika is, erőszak-hatalom nélküli államot akarnak: aláírták, hogy csak erőszakmentes akciókkal akarják szolgálni a társadalom javát.

*****

Mária aggóva kérdezte távozó Fiától:

- Mi lesz veled, édes Fiam ezekben a napokban?

Jézus így válaszolt:

- Anyám! Vasárnap király leszek.

Hétfőn meg hazátlan, vándor.

Kedden nagy próféta.

Szerdán olcsón, 30 ezüst pénzért adnak el.

Csütörtökön kenyér leszek.

Pénteken - ó, édesanyám -

ezt a napot, szeretném elrejtteni előled!

Szombaton: mag leszek, földbe vetnek,

de vasárnap virág leszek, minden nép számára,

- szép termő ág.

FARKAS ISTVÁN

BELE KELL ADNI MINDENT... RIPORT KUNDRÁ ISTVÁNNAL

„Minden kötődés nehezíti az önzetlen,
áldozatot is vállaló szeretet kibontakozását.
Haszonnal csak a benső szabadság jár!”
(Hang 30. kötet.)

Otthon a konyhaablakkal szemben, a platánon a szarka már rendezgette a fészket. Aznap jó idő volt és a szarka, ha nem is tudta, de érezte – minden érzékszervével érzékelte – az erők és energiák áramlását, és érezte: itt az idő. Hiába jött aztán még jég és hó, eljött az idő, ha néha még várni is kell.

Amikor elindultam, én is éreztem ezt. Oda kellett érnem, egy beszélgetésre a megadott időpontban. Amikor átszálltam a Bosnyák téren a hetes buszra, már tudtam, odaérek.

Már a sarokról láttam a cégért: Bördíszműves. Alapítva 1941-ben. Beléptem és azonnal megszólalt az érkezésemre jelző kis csengő. A kis üzlet üres volt. Áradt felém az a jól ismert borszag, ami különböző formában és alkalmakkor olyan sokat szerepelt az életemben.

Aztán már csak üdvözlöttük egymást és leültünk beszélgetni hátul, a műhely alatti kis helyiségben.

Jó lenne arról beszélgetni, hogy a mostani István kicsoda és milyen szerepet játszott és játszik mai életében az, amit Bokornak, Hangközösségnek, és akiket Dombi Feri bácsinak és Gyurka bácsinak nevezünk, illetve mindaz, ami mindezzel összefüggött az életemben.

Húsz éve vagyok ebben a közösségi munkában, de úgy gondolom talán a múlttal indulnék.

Szüleim vallásosan neveltek. Itt laktunk a VI. kerületben az Ó utcában. Öten voltunk testvérek. Ma már csak hárman vagyunk. Szüleimnek nem volt könnyű élete – 19-es forradalom, II. világháború.

44-ben születtem, a háború alatt. Amikor befejeztem a gimnáziumot, két szakmát szereztem: a kárpitosságot és a bördíszművességet. Mindkettőt használom, mert előfordul hangszertok bélelés, puffkészítés is, mint kárpitosság.

Mire végeztem, a fiatal felnőtt korba léptem és keresgéltem. Találtam egy társat és feleségül vettem. Ő volt az első feleségem. Két gyermekünk született – Noémi és Viktor, akik már szintén megházasodtak. Három unokám is van már. Egy idő után elváltam. Akkor még nem voltam olyan jézusi ember, amilyennek ma gondolom magamat. Ismét megházasodtam, ahol született még egy gyerekünk. Ma már 26 éves Dávid fiam.

Egy percre vissza kell kanyarodnom az első házasságomra. Az első házasságomban a vallás kérdése nálam perifériára került, mert más fontos feladatok töltötték be az életemet: saját lábra állás, lakásteremtés,

gyerekek nevelése, vagyis fogalmazhatok úgy, hogy hitehagyott lettem, de az alapok megmaradtak.

Ezt a céget – a bőrdíszművességet sikerült felvirágoztatni. Sok ember dolgozott itt, fenn a műhelyben, a galérián. Akkor már irányító vezető szerepem volt. Jó, hogy megtanultam a második szakmámat édesapám mellett, mert korábban a tervezéstől a beszerzésen, szabászaton és gyártáson kívül a könyvelés és a kereskedés is az én feladatomban volt.

Talán negyvenéves koromra történt egy pálfordulás az életemben.

Szakmai, vagy...?

Inkább azt mondanám, hogy spirituális. A kilencvenes évek elején lehetett, amikor itt a munkahelyemen valaki behozott egy akkor induló folyóiratot. A címe az volt, hogy Harmadik szemes látás. Nem került sokba, így megvettem ezt az újságot. Az utolsó oldalán volt egy paranormális tanfolyamra invitálás.

Ma már tudjuk, hogy vannak más létsíkok is, de akkor ez még nem volt ennyire közismert. Elvégeztem ezt a tanfolyamot és egy új világ nyílt rám: a láthatatlan dolgok megtapasztalása. Akkor ebbe beleszerelmesedtem. Teljes odaadással nagyon sok tanfolyamot elvégeztem, többek között az Agykontroll tanfolyamot. Rengeteg könyvet elolvastam.

A Hiszekegyben szerepel a „hiszek a látható és láthatatlan világokban”. Az Isten ugyanis láthatatlan, csak közvetve lehet megtapasztalni. Az angyalok és a halott emberek szelleme is láthatatlan – legalábbis egyesek számára.

Igen, vannak ilyen dolgok, például az elektromosság. De, ha megfogod..., akkor ott a tapasztalat.

Kilencvenháromban vagy négyben találkoztam Gyurka bácsival. Mivel akkor már főnök voltam így volt lehetőségem a „hobbimnak” élni. Ennek a hobbinak, ami egy új világot nyitott számomra.

Itt egy pillanatra megszakítanálak. Már másodszor említéd ezt az új világot. Először a paranormális dolgokkal, most pedig Gyurka bácsival kapcsolatban említetted. Hogyan függ össze ez a kettő?

Úgy, hogy még mindig természetgyógyászat területén működtem. Itt tanfolyamokon, tanulással szereztem ismereteket. Emellett pedig ott volt az eddig eltemetett hit is bennem. Szeretettel szerettem végezni a munkámat – teljes odaadással, a lehető legjobb minőségben teszem a dolgomat –, a szakmámban is így történt: napi tíz, tizenkét órában jártam az országot és szereztem a munkát, először GMK-ban, majd Kft-ben. Ez történt ezen a területen is. Kinyílt bennem egy érzékelésen túli érzékelés. Kezdtém látni és érezni olyan dolgokat, ami általában, szabad szemmel nem látható.

Tudnál esetleg egy-két tapasztalati példát mondani, hogy ez érthetőbb legyen?

Kezdtém kinyílni egy olyan belső képesség, hogy kezdtem látni az embereket körülvevő energiamezőket – ma hétrétegű aurának nevezik. Ha a test előtti mezőben valamilyen szürke, barna, fekete, mélysárga folt képződik, akkor ha ezekbe a kicsi, féltényérnyi foltokba – az agykontroll technikával – gondolatilag behatolsz, vagyis egyé válsz a folttal, akkor a folt beszélni kezd a betegség érzelmi, lelki hátteréről. Belemehetnék ebbe, de talán ennyi elég is. Vannak emberek, akik a beteg teste fölött a tenyerükkel végigmennek és a rezgések, vibrációk minőségváltozásával, hideg vagy meleg érzettel diagnosztizálnak, itt erre nincs szükség. Itt viszont egyszerűen úgy látom, ahogy látom, hogy rajtad szürke pulóver van.

Visszatérve Gyurka bácsira. Volt egy Németországban élő hazánkfi, aki az ötödik kerületben létrehozott egy egyesületet: a Szellemi bűvárok egyesületét. Vezetője Liptai Wágner András volt. Ott fordultam meg többször. Tanfolyamok is voltak és jó előadók, akik között az egyik volt Gyurka bácsi. Nagyon érdekes volt számomra.

Itt egy pillanatra vissza kell kanyarodnom, hogy érthető legyen az említett újabb fordulat is. Szerettem volna nagyon jó természetgyógyász, gyógyító lenni, mígnem az egyik mesterem azt mondta: Isten nélkül nem lehetséges, hogy kiváló gyógyító legyen valaki. Hiszen a képességek Tőle jönnek. Akkor leesett nálam a húszfilléres és elkezdtem komolyabban foglalkozni a vallással. És mivel volt bennem egy ilyen irányú nyitottság, találkoztam Bulányi Györggyel.

Megemelem a kalapomat a mestered előtt, aki ezt neked mondta, mert ez egy nagyon rafinált mondat: ráébresztett valamire, ami benned volt és ezzel egy másik, hatalmas lehetőség kapuját nyitotta meg számomra.

Általában a természetgyógyászok istenhívők, Istenhez fordult emberek, szemben az általános orvosokkal, akikről ez nem mondható el – általában.

Visszatérve: ott megismertem Gyurka bácsit. Beszélt a Bokor közösségről, hogyan működnek, mit csinálnak és elhangzott az az ominózus mondat, amit aztán sokszor elmondott különböző körökben: és akkor a Kundra Pista nekem szegezett egy kérdést: hiszel-e a reinkarnációban vagy sem? Ő aztán nagyon ügyesen kihátrált e kérdés mögül: nem tudhatja, nincs róla tapasztalása, vagyis nem mondta, hogy hisz, vagy nem hisz benne. Sokáig tartott ott előadásokat. Aztán egyszer elmentem a lakására, a Városmajor utcába beszélgetni. Akkor ő már más embereket is halászott a Szellemi bűvárok egyesületéből és megalapította a Mag 1 csoportot. Aztán, amikor már tizenheten-tizennyolcan voltunk szét kellett válni, mert egyszerűen nem került ránk a sor. Így megalakult a Mag

2 csoport.

A Mag1-ben kezdtem aztán, Gyurka bácsi tanításán keresztül megismerni Istent. Annak idején nála a KIO ment. 1996-ban megalakítottam a magam csoportját, ami szintén a Szellemi bűvárok egyesületéből halászott emberekből állt. Olyanokból, akikben érdeklődés és fogékonyság volt az Isten iránt. A csoport a mai napig működik, bár többen meghaltak már és voltak, akik el is mentek.

Gyurka bácsi megismerését követően egy fél év múlva ismertem meg Dombi Ferencet. A Szellemi bűvároknál volt egy szimpózium, ahol a belső látásról én tartottam előadást. Azóta is sok előadásra kértek már fel ezzel a témával kapcsolatosan. A hallban árulták a Hang könyveket és a szünetben elcseréltem a nálam lévő könyvet, az Atlantisz angyalait egy Hang kötetre. Ahogy olvasni kezdtem már megtetszett a Hang Jézusa, érezni lehetett, hogy szeretet sugárzik belőle. Aztán elmentem Inárcsra, ahol Feri bácsi még működő pap volt, és szájátva hallgattam a beszédét, megjegyzéseit, válaszait. Aztán, amikor kitette az Egyház a plébániáról, akkor elkezdtem az ő közösségébe is járni. Gyurka bácsi szentségét és Feri bácsi harcoságát, vagy energetikusságát össze kellene gyúrni és akkor lenne egy kissé szentebb Dombi és egy kicsit dinamikusabb Bulányi – gondoltam akkor. Tulajdonképpen szelídségre és a rámenősségre gondolok itt. Feri bácsi sokszor rálépett a lábunkra, beledöngölte a földbe a személyiségünket.

Ó, ez különös. Velünk, a csoportban ugyanezt tette Gyurka bácsi. De sohasem a lényünket, csak a személyiségünket.

Gyurka bácsiban megismertem egy embert. Rettenetesen megtetszett a gondolkodása, eszessége úgy vágott, mint a borotva – ha nem is csípőből tüzelt –, mindig egy kicsit átgondolta a mondanivalóját és csak pár másodperc múlva kezdett bele. Lehengerlő volt. Nálam a Gyurka bácsi úgy jött be, hogy felismertem rajta keresztül: ha valamire rájöttél, hogy az jó, azt nincs értelme ímmel-ámmal csinálni. Bele kell adni mindent. Ekkor történt egy még mélyebb fordulat az életemben: már szerettem volna úgy szeretni, ahogy Isten szeret.

Dombi Ferenc az inárcsi iskola nagy aulájában tartotta a miséit. Ott történt, hogy valaki elmondta: látott egy sokgyerekes családot a tévében – nem román –, akik sátorban laktak és el fogják venni a gyerekeiket. Utánajártam és egy Hangos testvéremmel lementem hozzájuk Kecskemétre. Átláttam a nehéz helyzetüket és azt gondoltam: kellene valamit tenned. Akkor vettem nekik egy olyan 8 négyzetméteres házat, amiben én is ellaknék. A szülők pedig, hogy viszonyozzák a nagylelkűségemet a 8 gyerek nevére írták a házat. Nagykorúságukig a szülők csak haszonélvezők. Ez 2003-ban történt. Azóta is havonta, kéthavonta látogatjuk őket a testvérekkel – száraztésztával, ruhaneművel egyebekkel és persze a lelki táplálékokat is. Éveken keresztül vittük a gyerekeket a Hangtáborokba, hogy megismerjék azt a

látásmódot, amit mi képviselünk. Sikerült náluk elérnünk – ahol már 9 gyerek van, ahol az apa egy ezermester ember, mindent megcsinál a házkörül és alkalmi munkákból élnek: éjjeliőr, vállalkozó, bálás ruha kiadásítás –, hogy megértették a tanítás lényegét. Elmesélték, hogy jöttek hozzájuk náluknál szegényebb emberek és ingyen adtak nekik ruhát. Ez számomra egy nagy elégtétel, egy nagyon jó érzés volt.

Elcsendesedtiünk, elhalkultak a műhely belső zajai is és a beszűrődő utcai zaj sem hallatszott. Csend lett. Nem sikert, hanem étellel teli mély csend. Lassan a hangunk is megváltozott.

Nagyon megfogott, hogy Gyurka bácsi hatására bevállaltál egy saját csoportot. Hogyan tudtad összeötvözni ezt a paraképességgel, a gyógyítási akarásoddal és az istenhittel? Úgy tűnik számomra, mintha egyben lennének benned, de nagyon különös, hogy harmóniában maradtak ezek az igencsak különböző területek és nem ment egyik sem a másik rovására. Jól látom?

Az a kulcs, hogy amit csinálok azt szeretve teszem, minden munkámat igyekszem tökéletesen tenni. Előfordul, hogy elvállalok egy javítást és egy javítás mindig sokkal nehezebb, mint egy új darab elkészítése, mert egy újnál minden alapos megtervezés után készül el – egy köralak úgy van kiszámolva, hogy csak az elkészültekor áll össze, de akkor pontos. A javításkor a legminimálisabbat igyekszem megbontani és úgy megoldani a problémát. És van, amikor nem sikerül. És hiába bontom fel, ismét csak nem sikerül. Harmadszorra már odavágom a földhöz. Akkor leállok, lehiggadok és elkezdek imádkozni, mert tudom azt, hogy e látható világban a mágnesnél a pozitív és a negatív egymást vonzza, a paranormális világban és jelenségeinél ez fordítva van. A negatív a negatívval kapcsolódik, a pozitív pedig a pozitívval. Számtalanszor megtapasztaltam, hogy imádkozás után – vagyis, amikor a pozitív gondolkodás lép előtérbe – megjelenik a megoldás. És ezt számtalanszor megéltem, amikor a 33 éves szakmai gyakorlatommal oda jutok, azt kell mondanom: képtelen vagyok megoldani, légy szíves segíts – kérem az őrzőangyalom segítségét. És akkor várok két másodpercig és látok egy képet, ahogy a feladatot meg lehet oldani. Ha ez egyszer történik meg, az nem számít, de ha már százszor..., hát elgondolkodtató.

Visszatérve: Isten nélkül nem lehetek jó gyógyító. Amikor a paranormális tudomány területére léptem, sokféle képességről szereztem tudomást. Például itt a látás, ami a többi érzékszerv hatásával szemben mintegy hetven százalékot tesz ki. Vagyis, ha becsukod a szemed, ez a hetven százaléknyi képesség bezáródik. A többi négy érzékszerve jut különböző arányban 30%. Azt mondtam: Istenem szeretnék látni – annak ellenére, hogy

nem vagyok vak. Kezdetben ehhez tényleg be kellett csuknom a szememet, de ma már látok nyitott szemmel is. A Hang Jézusa ezt nem látásnak nevezi, hanem azt mondja, hogy ez egy belső érzékelés. Ez a képesség kifejlészthető, ha valaki foglalkozik vele. Nagyon sokat foglalkoztam vele. Talán az tetszett meg Gyurka bácsinak is, hogy amit csinálok azt nem ímmel-ámmal teszem. Ma is ezzel teszem a dolgaimat. Nagyon furcsa nekem az például, hogy öreg csoportosok, akik már nálam sokkal régebben benne vannak a szeretésben csak mondják, de nem csinálják. Tudják az igét, de nem élik – mondják olyan csoporttagok egymásról, akik együtt járnak évtizedek óta. Ez számomra fura dolog.

Ugyanakkor, ha jobban belegondolsz, ez egy valóságos dolog. Minden, amit nem újítanak fel rendszeresen, az ebben a világban leromlik, elkopik, lecseng, átalakul Csak kemény befektetéssel lehet valamit fenntartani. A belső fejlődés pedig... hát, az egy nagyon különös folyamat!

Azért fura dolog, mert ha valaki ateista, vagy nem jár ezen az úton, akkor azt csinálja, amit jónak lát. Ha meg valaki mondja, de nem csinálja, azt nálunk kétszínűségnek nevezik.

Tényleg maximalista vagy – másokkal is. Nem lehet könnyű a beosztottnak lenni.

Visszatérve Gyurka bácsira. Nagyon bensőséges kapcsolatot sikerült kialakítanom vele. Nagyon jó ember volt és nagyon nagy esze volt. Együtt voltunk vele és Terikével Erdélyben és megtettünk vagy 1500 km-t, akkor ők, a két irodalomtanár egész úton a különböző városok és helyszínek korábbi eseményeiről, történelméről, nevezetességeiről beszéltek nekem. Egy csomó Szent-nevű falu van arrafelé, és mintegy útikalauzként akarták nekem meghálálni ezt az utat. Ha szervezett útra mentem volna sem kaptam volna olyan kimerítő bemutatást. És amikor a Hang újságnak írtam az útról, akkor Gyurka bácsi javított rajta és kiegészítésként újra elismételte mindazt, amit akkor mondtak, mint egy magnó. Csak ámultam. Találkoztunk kint egy kisfiúval, aki ízes tájszólással beszélt és ő ugyanazzal a tájszólással felidézte. Mondhatom úgy is, hogy lehidaltam a képességeitől. Ugyanakkor pedig, amikor megpróbáltam átlépni egy küszöböt, mondhatni bratyizni próbáltam vele, akkor leállított. Viszont elértem azt, hogy egy igazi mély barátságot alakított ki velem. Nem én kezdtem. Én csak szolgáltam, vittem a Napló füzeteit a Nácihoz, a nyomdába majd vissza. Mondhatom, hogy a barátja voltam. Ezért mondhatom azt, hogy száz-százaléki ember volt. Láttam azokat a kis hibáit is, ami mindannyiunknak megvan. Ugyanakkor láttam azt is, hogy belsőleg elfogadja azokat a paranormális jelenségeket, amikről beszélek neki, de nem ír róla, mert, hogy úgy mondjam megszólnák, hogy ez tudománytalan. Ezek nem tapasztalhatóak – mondta. Isten sem tapasztalható, tehát nem létezik? – kérdeztem vissza.

Azért nevetek magamban, mert én is átéltem vele ezeket a pillanatokot, amikor kettesben voltunk. Mondjuk Óbudaváron és beszélgettünk. Lehetett kicsit hergelni, sőt vette is a lapot.

Vittem le Óbudavárra és felolvastam egy cikket, amit egyik újságnak akart elküldeni, és mondtam neki, hogy ebbe a Szent Istvánról szóló mondatodba bele fognak kötni. Aztán pár napra rá kiderült, hogy visszaadták neki, hogy húzza ki azt a mondatot, mert másképpen nem jelenhet meg. Ő is megtapasztalta, hogy mielőtt időben megtörténne egy dolog, az már előtte megtörténik.

Arra gondolsz, hogy van az időnek egy egészen más formája is mint, ami az órákon és a noteszunkban látszik?

Amikor belülről éled meg azt, hogy az Isten szeret téged, amikor ez a belső hang elindult bennem – ez lehetett először talán 1993-ban –, azt mondta: adnék fel neked egy találós kérdést. Ez már az után volt, hogy korábban meditáltam, de munka után ez úgy nézett ki, hogy az ellazulás végére elaludtam a fotelban. Ezért egy másfajta technikát választottam. Este, amikor lefekszem elküldök egy programot, hogy ébressz fel 5-kor – tudod agykontrollt végeztem. Különbösen elég lett volna 6-kor kelnem, hogy időben beérjek a munkahelyemre. Mivel ez így is történt, nem kellett hosszú időt töltenem az ellazulással, mert még alfa állapotban voltam. Ekkor szólítottam meg a bennem lakozó lelket és beszélgetni kezdtem vele. És akkor egyszer, mielőtt megszólítottam volna tette meg ezt az ajánlatát a találós kérdésről. Hát, gondolhatod, néztem mint a moziban. Aztán azt mondtam: jöhet. Ekkor ezt mondta: fent is van, lent is van, benned is van, rajtad kívül is van, te benne állsz az ő közepében, ő benne áll a te közepedben, mi az? Gondolkoztam rajta, majd azt mondtam: ez az Isten. Erre azt mondja: csak ötven százalékban jó a válasz. Gondolkozom: mi a túró lehet ez? És rájövök, és mondani akarom neki a választ, erre azt mondja: jó a válasz! Még ki sem mondtam. Én az Istenben és az Isten én bennem...

Megtapasztaltam, hogy létezik az Isten. Amikor gyakorlatban is szeretni kezdtem, akkor mondtott nekem egy mondatot: szolgálva szeretni és szeretve szolgálni. Szeretve szolgálni, vagyis azért mert szeretsz, ezért szolgáljál, de amit teszel azt okosan tegyed. És kezdetben, amikor ezt a családot felkaroltam, bizony időnként kihasználtak. És amikor ezt megbeszéltem Gyurka bácsival: nem engedem magamat kihasználni, azt mondtam: nem vagyok balek! Nem lehet belőlem élni. Segítek, de ha látom, hogy kihasználtak, akkor nem jövök többet. Ezt a szabályt a mai napig élelem, mert az egész akkor nem ér semmit, ha az ember nem tudja ezt mindennapjaiban megélni, akkor csak dumálunk róla és nincs mögötte tartalom. Egyszer egy testvér Inárcson

arról beszélt, hogyan lehet eggyé válni a Teremtővel. Egyszer azt mondta nekem a lélek: a mélyben egyik vagyunk. És én is próbálok itt, amikor kevesebb a munkám beszélgetni a bennem lakozóval, mígnem egyszer az történt, hogy bejött egy házaspár, olyan húsz év körüliek, és vetek KIO-t, mert állandóan szolgálom a könyvek terjesztésével. Azt mondták, hogy szeretnének a KIO-val foglalkozni. És velük elkezdtem a KIO-t, most már második éve elemezzük. És benne van Gyurka bácsi zsenialitása, ahol elmagyarázza, hogy a Fiú egy az Atyával – egy hasonlatot is mond: ha van a gazdának száz hold földje és odaadná a felét a fiának, akkor mindkettőjüknek kevesebb lenne. Ezért az atya az egészet, a Mindenét, az egész lényegét, a lelkületét odaadja. A fiú ezen lehidál és visszaadja az egészet és így gyakorlatilag a fiúnak és az atyának is van száz holdja. Akkor esett le a tantusz, hogy ez a végtelen szeretet tud eggyé tenni az Istennel. És ha az életedben szeretsz – néha előtött az önteltség és a nagyravágás, amikor egy nagyobb összeget sikerül az embernek elengednie és odaadnia valakinek, érts az összegben milliókat –, akkor jó az esély, hogy ezt az ember az Istenért teszi. Pedig ha jól átgondolom, és ezt mondja a Hang Jézusa is, a helyzet az, hogy: ilyenkor nem te teszed ezt, hanem Én teszem általad. Vagyis gyakorlatilag, amikor szeretni akarsz és szeretsz, akkor egy vagy az Istennel, ahogy a Fiú egy az Atyával, akkor az Isten általad tud működni és amilyen mértékben tudod magadat hozzá igazítani gondolkodásban, látásban, beszédben és cselekvésben, úgy tudod megjeleníteni Istent ebben a formában, ahogy vagy. Itt nincs miért önelégültnek lenni. Istent engeded, hagyod működni benned.

Az én kérdésem éppen itt van: a hagyni. Ennek a hagyásnak a világban, bennem számos, erős és gyors akadályozója működik. Itt van, adja, és nem fogadjuk el. Mi ennek az oka? Persze te nyilván tudod, de miért van ez a hatalmas akadály, hogy ne működhessen? Szerintem ezen az akadályon kell dolgozni.

Hát, én ellene vetem a Bokornak, és nagyon rosszul esik, amikor vannak a Bokor-találkozások, és a Bokor szeretetre orientálnak vallja magát. Mondom nekik, nem szeretetre orientáltak vagytok, hanem teljesítményorientáltak. Ha bejön ide valaki és érzem rajta, hogy szükségem szenved, megérezem, és nekem dolgom lenne, teljesítenem kellene, akkor inkább vele foglalkozom. Nagy összesítők készülnek, hogy ki mit vállalt és mit tett, és mi mindent akar tenni. A szeretet nem ilyen. A szeretet órákig el tud piszmogni valakivel, figyelemmel, türelemmel. Sokszor, amikor beszélgetek reggel Istennel és felmerül bennem, hogy ma semmi sem jött össze, talán senki sem tudott ma örülni nekem, talán csak a párom, akkor azt mondja: én örültem neked. Ilyenkor elszégyellem magam. Ez az első: reggel Isten örül neked – és ezt addig nem tartottam számon. Ez az első – aztán már bárki bejöhet: a feleségem, a gyerek, a munkatársam, a vevő. Visszatérve az alapgondolatodra: a tömeg arctalan. A tömeg

megtérríthetetlen. Csak téged, engem, az X-et és az Y-t tudja megszólítani az Isten. Először a hívó szónak kell lennie, aztán arra válaszolhat egy felelet.

Tehát azt mondom, hogy a világot nem tudja megtéríteni az Isten, mert a világ ilyen vagy olyan, csak X, Y, vagy Z tud becsatlakozni, majd ennek alapján megnyílni a világ felé. Képviseljük Istent, amilyen mértékben felé megnyíltunk és amilyen a látásunk. Hányszor volt, hogy beszélni akartam valakinek Istentől és a lélek azt mondta: nem. És ha mégis beszéltem, falra hányt borsó lett az eredménye. Máskor valahogy nem akartam, és azt mondta: mondd! Mert ő tudja, hogy a másik nyitott.

Gyurka bácsi ezt a másokkal piszmogást „nózitörülésnek” nevezte – ugyanakkor sokat gyakorolta. Valamilyen egyensúlyra jutás talán a megoldás itt is. Térjünk vissza egy kicsit arra kérdésre, hogy ambícióval be lehet-e jutni a Mennyek Országába?

Szeretéssel lehet bejutni, nem ambícióval. Emlékszem Gyurka bácsira, amikor meséltem, hogy elmentünk a párommal síelni – évente, ha egyszer előfordul –, akkor kikérdezett, hogy mennyi ideig ment fel a felvonó és mennyi idő alatt csúsztam le, és akkor megállapította, hogy nem tudok síelni. Vagyis ő maximalista volt, sok képessége volt és azt várta, úgy menjek le, mint az óriás műlesiklásban látjuk. Hát én úgy nem tudok. Akkor minek mész? – kérdezte. Mert élvezem: a levegőt, a tájat, a fényeket, az erdőt, a mozgást, a forralt bort, a havat, a beszélgetéseket és nem utolsó sorban a síelést. Miért teljesítmény? Miért kell három perc alatt leérni? Nem. Tizenkét perc alatt érek le – és? Az egész élet ilyenből állna?

Ez talán egy alapkérdés: a „jó kis fiúnak, jó kis lánynak kell lenni” kérdése. És, hát te sem tűnsz másnak, mint maximalistának, ahogy elmondtad – a magad módján. Azonban látom, hogy ezzel a szemlélettel is kicsoda erős, emberséges és jó emberek fejlődhetnek ki. Ez is segíthet abban, hogy valaki Emberként éljen, emberként nagy betűvel. Lehet, hogy nem talál rá, nem szól hozzá közvetlenül Isten, de hogy hétköznapi emberi élete messze az átlag fölé kerül ezáltal, az adás, az szelídség és szolgálni akarás által, az számomra nyilvánvaló. És talán ezért tett Gyurka bácsi – és nyomában a Bokor – ekkora hangsúlyt a teljesítményre. Ma éppen ebben a teljesítményben van a legnagyobb hiány.

Mire jó az a képesség, ami bennünk van? Nagyon is elegendő ahhoz, hogy megérezzem, valaki szükségem szenved, nehézsége van, hol van elakadva. Mint egy pszichológus. Tanulnom kellett, sokat olvasni és rájönni, milyen az emberi lélek. Ma, a huszonegyedik században már sokkal többet tudunk erről. Például a hanghullámok hatásáról a fizikai anyagra – amiből mi is állunk. Nemrég láttam erről egy nagyszerű filmet és itt van, hogy hetven százalékban vízből vagyunk és nem

mindegy, hogy milyen energia hatja át ezt a vizet. Az utálat, a sértődöttség egészen más szerkezetet hoz létre a vízben, mint a barátság vagy az együttérzés. Ugyanez történik, amikor önmagam szolgáltatam ki magamat belsőleg a bennem megjelenő pozitív vagy negatív energiáknak. Depressziós leszek, vagy örömteli. Káosz lesz vagy kozmosz bennem.

Ezek után miről tudnánk még beszélgetni?

Gyurka bácsi és a köztem lévő barátságról.

Jobban örülnék neki, ha Feri bácsiról és a Hang közösségről beszélne még, hatásukról a mai életedre.

Amikor megvettem azt a házat a családnak, akkor előjött bennem egy emberi dolog, amit meg is mondtam Gyurka bácsinak. Hát azt, hogy én kicsit előbbre tartok nála a szeretetben. Mondtam neki, hogy sokszor szentségtörést követ el a kérdéseivel: eszement volt-e Jézus? Vagy Pál hódításával kapcsolatos kérdései: mennyi hívet szerzett, a másik meg alig. Provokálta az embereket. Ugyanakkor, ha határozottan állítottunk valamit a Mag 1-ben, hogy márpedig ez így és így van, ő azt mondta: én így gondolom. Hétmilliárd ujjlenyomat mellett hétmilliárd elképzelés is lehet. Nagyon szerettem és csak jót tanultam tőle. Problémám most az, amit a Bokor kérdőívben mint kérdést feltettek, hogy hogyan csatlakozunk a katolikus egyházhoz? A Bokorban és a Hang közösségben is egy hatalmas gondolat szabadságot tanultam meg. Meg lehet kérdőjelezni még azt is, amit Isten mond. Megkérdeztem egy közösségi találkozón, hogyan lehet megtudni azt, hogy bennem milyen szellem szólal meg: Isten vagy én magam – az egom? Nem tudtak választ adni rá. Én meg tudom a választ: az első a józan ész, amit másoktól tanultál, a második a közösség véleménye, a rajtad kívüli forrás, a harmadik a közösségvezető, akit szintén megkérdezhetsz. Ezt a Hang közösségben tanultam meg.

És hát, ugye van egy negyedik is. A közvetlen, a lelkiismeret hangja – amit említettél, és amit Isten hangjának vagy a lélek hangjának nevezel.

Igen, a lélek hangja. Ha kételkedem, akkor mindig visszakérdezek. Mostanában mondott nekem egy szép dolgot. Elégedetlen voltam magammal, túlságosan indulatos voltam, pedig a helytelen viselkedésemet megbántam, de azért bántott, hogy miért vagyok ilyen? Akkor azt mondta nekem: én akkor is szeretlek. Aki befogadja a fényt, az fénné válik maga is – tette hozzá. Érzed a súlyát? Ne rágd magad, hogy milyen vagy: most, ebben a szituációban éppen nem voltál ember, én tudom mi van benned. Ne ezen az egyen akadj fenn!

Ez egy olyan terület, ahol legtöbbszörünknek van mit tanulnunk. Az érzelmen való munka. A teljes érzelmi kiszolgáltatottság egymásnak a közösségen belül és a

világnak. Ez egy nagyon emberi dolog: emberi gyengeség. Szabadon tudunk gondolkodni, szinte mindenről, de szabaddá válni közös érzelmű reakcióinktól – az már egy másik kérdés. De hát ezt gyakoroljuk a csoportokban – nemde?

Igen. Kérdeztél a Hang közösségről. A Bokor közösségben is vannak kritikák a Hang közösségre, hogy túlságosan ezoterikusok, és – hogy is fogalmazzak: „egy bagázs banda”. Két ilyen közeli közösség között is, mely mindkettő szeretet alapú közösség, vannak ilyen hangok. Akkor mit várjunk egy egész más szemléletű Katolikus egyház és a Bokor kapcsolatától?

És nem is tudom, hogy kell-e egy olyan szervezet csinálni a Bokorból, ami egy másik szervezettel kapcsolódik? A szervezet kell, mert olyan feltételeket biztosít: helyet (Bokorporta), fórumot (Bokorportál), munkaalkalmat (Bokorliget), – gondolom ezek a Hang közösségben is megvannak –, amit egy-egy csoport nem képes megteremteni. Kezdetben a só és az élesztő szerep volt a fontos. Ehhez pedig nem a szervezetek kapcsolata kell, hanem egy egyéni bátorság, szabadon részt venni egy plébániai közösség életében, annak minden formai kötöttségével. Amikor pedig megszólalhatok, akkor azt mondom, ami a szívemen van, és ha tehetek, azt teszem, amit a lélek mond.

Visszatérve a Hang közösségre. Miben is más? Ott önmagamért felelek. Talán ez az egyetlen lényeges különbség. Nem felelek a testvéremért, ha az nem teszi meg azt, amit tennie kellene. Elmondhatom neki, de el kell fogadnom olyannak, amilyen. Egyedül csak önmagamért vagyok felelős, magamat tudom megváltoztatni, ehhez van jogosítványom. A páromat, a gyerekeket nem tudom megváltoztatni..., ha ő nem akar. A Hang közösség lelkületében lelki emberekből áll, míg a Bokor közösség pedig – valaki úgy mondta – „agyasokból” áll. Ez sem lenne baj, mert a Hang közösségre ráférne az agyasság, de ha az értelem és a szív nincs összhangban, az egyik nagyobb súlyt kap – például el vannak nyomva a Bokron belül a karizmatikus emberek és csak az „értelmes” emberek működnek –, akkor hideg logika van.. A másik oldalon pedig egy vak hit, hiszékenység van. Viszont értelmes szívvel csinálni a dolgokat egy repüléshez hasonlítható. Ha mind a két fél alázattal tudná elfogadni a másikat, mind a két közösség tudna tanulni egymástól.

Látsz olyan lehetőséget, hogy csoportok között, vagy megfelelő képességű emberek egyénileg cserélődnek és átmennek egymást segíteni? Nem előadásokra gondolok. Hogy gondold ezt? Számomra a csoport a Bokor és a Hang lényege. Ott nincs is ilyen probléma, mert egy csoportban van ilyen és olyan is: észember és szívember is. Néha olyan is, akiben mindkettő benne van.

Igen. Így van, ahogy mondd, de a vezető rányomja a bélyegét a csoportra. Másként vezetett Gyurka bácsi, Feri bácsi, másként Őcsi és másként Náci. Előfordul, hogy egy vezető, ha állandóan ő vezet, nem tud kellően felkészülni és akkor olyan lesz, amilyen, és ez nem jó. Ilyen voltam én is. Minden feladatot felvállaltam a Gyertyaláng közösségemben, mindenki én utánam ment. Dolgozni viszont nem akartak. Rá kellett jönnöm arra, hogy nem jól csinálom. Leosztottam a vezetést, hogy megtanulják. Nemcsak evangéliumi részeket vettünk, hanem dolgozatokat is írtattam velük, amiket fel kellett olvasni. Például: hogyan valósítom meg a jézusi életet a saját életemben? Egy csoport olyan, mint egy család. Tudnom kell, hogy a gyerekem miben gyenge, hol kell erősíteni. Kiderült, hogy egyetlen saját gondolata sincs, csak Jézus ezt mondta, meg azt. Nem volt miről írnia! És amikor húsz év múlva felolvastam neki az első dolgozatomat, azt mondta: ez te vagy. Azzá váltam, amit képviseltem. Ha lassan is, de hatott a módszer.

Így működnek az agysejtek is. Vagy egy nagy impulzus hoz létre kapcsolatot két agysejt között, vagy sokszor ismétlődő kis, szokatlan impulzus hatása győzi le lassan az ellenállást és épül ki egy új kapcsolat.

Rengeteg sok dolgot tudnék még mondani az életemről. Felkaroltam cigány családokat. Ebben a családban a gyerek azt mondta: úgy szeretem magát, mint az anyukámat. Az apja ugyanis otthagyta őket. Szeretem a szépet is. Egyszer egy család tizenkét gyerekének vettem karácsonyra színes, divatos tornacipőket a lábuk mérete szerint. Hát ettől lehidáltak. A Hang könyvek a gondolkodásomat segítették átállni egy más látásmódra. Az evangéliumok Jézusa azt mondja el, milyen az Isten, de hogy hogyan valósítsam meg, azt a Hang könyvekből tanultam meg. Itt van egy házaspár Sopronból, akik már a hatvanadik Hang kötetet kérik, mert osztogatják. Ők mondják, hogy ezek a könyvek a mi életünkről szólnak. Hozzátenném, hogy nemcsak az övékről, az ember életéről szólnak. A nehézségekkel küszködő, haragtartó, dühös, de szeretni akaró emberről szólnak. Amikor elindultam a természetgyógyászat felé, akkor pár év múlva a párom is bekapcsolódott, elvégezte a tanfolyamokat, de megrekedt, nem szeret úgy, ahogy ehhez szükséges lenne. Ha nem

szeret és nem ad, nem szolgál, akkor ennek nincs értelme. Szeretni nagyon jó! Olyan nagyon jó, mert gazdag az az ember, aki adni tud jó szót, időt, kedvességet, figyelmet, pénzt. Ezt Isten visszaigazolja neked. Olyan lesz a lelki békéd, hogy az valami hallatlan. Azt mondhatnám, hogy szárnyalsz.

Most két közösségem van. Egyikben a KIO-t elemezzük. A másik Szekszárdon van, egy természetgyógyász barátom vezet – 4-5 ember – időnként lejárok hozzájuk, de kéthetente skype-on tartunk közösségi találkozót – ők is látnak engem és én is őket. Itt az evangéliumokat vesszük, Jánossal kezdtünk.

Visszatérnék arra a kérdésre, hogy hogyan lehetne átjárhatóbbá tenni a Bokor és Hang közösség kapcsolatát. Úgy képelem, hogy csoportok között valamilyen kötetlen formájú beszélgetést kellene kezdeményezni. Nem csoporttalálkozót, hiszen ott forgatókönyv van. Talán a nehézségeinkről, a kérdéseinkről lehetne beszélgetni. Ilyenen szívesen részt vennék és szólni tudnék másoknak is. Lehetne például a Bokorportán ez a beszélgetés kéthetente, esetleg csak egy név alatt: például a Bokor Hangja és a Hang Bokra. Nagyon jó beszélgetéseim voltak Nácival és Őcsivel, aki ugyan kicsit merevebb, de más közösségeket csak futtában ismerek.

Álmaink a Bokorról, a Hang közösségről, a hétköznapi életről, Istenről és az Ő nehézségekkel küszködő gyerekeiről. Nem kell hozzá Himalája, sem barlang, sem puszta magány. Talán elég a belső csend, türelem, figyelem és nyitottság – az élet maga. Nem kell hozzá sem tévé, sem repülő, sem internet, még terített asztal sem – bár az akkor nem árt, ha valaki éhes valamire. És nemcsak kenyéren él az ember..

A beszélgetést összeállította: Kundra István és Farkas István

*****

SZOKRATÉSZ ÉS KRISZTUS

Húsvét?

Tekintetünk legtöbbször csak a meghalásra irányul, s nem a halálra. Fontosabbnak látszik: hogyan is állunk a meghalással, mint az, hogyan győzzük le a halált. Szókratész legyőzte a meghalást, Krisztus azonban a halált győzte le, „utolsó ellenségét”.

A meghalást jól intézni nem ugyanaz, mint a halállal készen lenni. A meghalást leküzdeni: emberi képességünk határai közt mozgó dolog, a halált azonban csak a feltámadással lehet legyőzni. Nem a meghalás művészetéből, hanem Krisztus feltámadásából indulhat csak ki az új, a megtisztító szélvihar jelen világunkban. Itt van a válasz erre a mondásra: „Adj nekem egy szilárd pontot, ahol megvethetem a lábam, és az egész földet megmozgatom.” Ha legalább néhány ember ezt valóban hinné, és ez irányítaná földi cselekedeteiben, sok minden másként lenne. A feltámadásból élni: ez a húsvét.

(Dietrich Bonhoeffer)

BAJNOK DÁNIEL

ERŐSZAKMENTESSÉG ÉS A KORAI EGYHÁZ

(A Bokorünnepen 2013. január 26-án elhangzott előadás bővített változata)

*Mottó: „Hogy is tudná valaki a háborúkat minden esetben, általános érvénnyel elutasítani, ha maga Isten is indít és vezet ilyeneket?”
(Adolf Harnack)*

A kereszténység első három évszázada úgy él a mai köztudatban, mint az erőszakos üldözöttség korszaka. E sztereotípa szerint a római hatóságok tüzzel-vassal próbálták irtani a Krisztus-hívőket, azok pedig, ha letartóztatták őket, büszkén megvallották hitüket és vállalták az ezért járó kínzást és kivégzést is. Az őskeresztények nemcsak szavakban hirdették az „evangéliumi” szelídséget, szegénységet és alázatosságot, hanem gyakorlatban is megélték azt. Mi sem állt távolabb tőlük, mint az erőszak alkalmazása, netán a katonáskodás! A hitükhöz való őszinte ragaszkodást a legsúlyosabb üldözések sem tudták megtörni, s számuk folyvást nőttön-nőtt, míg végül Nagy Konstantin császár belátta, hogy ha nem lehet elpusztítani ezt a „szektát”, akkor helyesebb a maga oldalára állítani, s az üldözött hitből előbb elfogadott, majd (néhány évtized múlva) államvallást csinálni. E dolgot nem kívánja (nem is tudná) az imént vázolt közhelyszerű képet alapjaiban cáfolni. Mindössze arra vállalkozom, hogy árnyaljam az őskeresztények szelídségéről és katonaság-ellenességéről alkotott sommás vélekedésünket.

Rögtön az elején szeretném bemutatni, hogy a kereszténység első három évszázadában az erőszakmentesség és a katonaság kérdésében óriási változás állt be. A jézusi szelídség és ellenségszeretet parancsa mindnyájunk számára ismert – de vajon mennyire visszhangozzák e szavakat a keresztények első századának nem újszövetségi szövegei? A Didakhé, avagy a tizenkét apostol tanítása című, a Kr. u. I. század végén keletkezett iratot igen nagy becsben tartották az első századok keresztény gyülekezetei – nem véletlenül, mert a rövid írás első fele, a „két út”-ről szóló tanítás szorosan

követi a jézusi elveket:

...áldjátok azokat, akik átkoznak titeket, imádkozzatok ellenségeitekért, tartsatok bőjtöt azokért, akik üldöznek titeket. Milyen érdem az, ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek? Nemde ezt teszik a pogányok is? Ti viszont szeressétek azokat, akik gyűlölnék benneteket és ne legyenek ellenségeitek (vö.: Mt 5, 44-47; Lk 6, 32-33). ... Ha valaki megüti jobb arcodat, tartsd oda a másikat is, és tökéletes leszel (vö.: Mt 5,39). Ha valaki arra kényszerítene, hogy menj vele ezer lépést, tégy meg vele kétezret (vö.: Mt 5, 40–41). Ha valaki elkéri felső ruhádat, add oda neki alsóruhádat is (vö.: Lk 6, 30). Ha valaki elveszi, ami a tiéd, ne kérd vissza, úgysem tudod (vö.: Lk 6, 30).

/Didakhé 1,3–4./

E bizonytal Jézusnak tulajdonítható mondások után nem sokkal még jelentősebb szavakat olvashatunk:

Minden rossztól óvakodjál gyermekem, és minden hozzá hasonlótól. Ne légy haragos, mert a harag gyilkossághoz vezet, féltékeny se légy, se viszálykodó, se erőszakoskodó; mindezekből gyilkosság származik.

/Didakhé 3,1./

A fenti tanítás jelentőségét abban látom, hogy nem pusztán kinyilatkoztatja a lényegét, hanem egyszerű, rövid magyarázattal is szolgál. Így nem arra tanít, hogy a tanítást kinyilatkoztató személy tekintélye okán kell így vagy úgy cselekedni, hanem érthetővé teszi a tanítvány számára, hogy miért nem szabad haragosnak, erőszakosnak lenni. Ésszel belátható, hogy a gyűlölködésből erőszakos tettek, sőt, akár gyilkosságok származhatnak. Ami pedig ésszel is belátható, ott nincs szükség vallásos hitre. Nem hittartalmak (pl. Jézus istenfiúsága vagy megváltó halála) miatt nem szabad erőszakot alkalmaznunk, hanem azért, mert ebből gyilkosság származik. A szelídség tehát a korai keresztény közösségek logikus érveléssel alátámasztható erkölcsi eszménye volt.

Az erőszakhoz és különösen a katonáskodáshoz való keresztény hozzáállás évszázadok alatt végbement gyökeres megváltozásának érzékeltetésére lássunk egy példát a konstantini fordulat korszakából. A Kr. u. 314-ben tartott Arles-i zsinaton (azaz két évvel a nevezetes Milvius-hídi csata, és egy évvel a milánói türelmi rendelet után) az alábbi kánont fogadta el az egyház:

3. kánon: Hogy akik a békében eldobják a fegyvert, közössiessenek ki.

Azokról, akik a béke idején eldobják a fegyvert, azt határoztuk, hogy maradjanak távol a közösségtől.

/Az Arles-i Zsinat kánonjai, 3./

Jól tudjuk, hogy Konstantin császár győztes hadseregében nagy számban szolgáltak keresztény katonák is. A keresztény katona fogalma, ami a Krisztus utáni évtizedekben még bizonyosan fából vaskarika volt, ekkorra bevett gyakorlattá vált, s az egyház rendelete nem a fegyver megragadását tiltotta már, hanem a

fegyver letételét. Nincs többé lehetőség arra, hogy valaki „világnézeti” vagy bármi egyéb okból megtagadja a katonáskodást: aki így tesz, azt saját vallásának előjárói közösitik ki. Az egyház demonstrálni akarta, hogy a császár számíthat rá.

Az ide vezető út azonban hosszú volt, s a katonáskodáshoz való hozzáállás nem egyik napról a másikra változott meg. Jézus azt tanította tanítványainak, hogy még az ellenséget is szeretni kell, és sosem rejtette véka alá a hatalmasokról alkotott véleményét. Nincs okunk kétségbe vonni, hogy életpéldájával megpecsételt tanítását híven követték az első keresztények, ám már Pál apostol leveleiben is, amelyek döntő hatással voltak a kialakuló egyház teológiájára, találunk több olyan részletet, amelyek utat nyitottak az erőszakmentesség későbbi átértelmezéséhez.

Az efezusiakhoz írt levélben ezt olvassuk:

Nem annyira a vér és a test ellen kell küzdenünk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok, ennek a sötét világnak kormányzói és az égi magasságoknak gonosz szellemei ellen. Ezért öltözték fel az Isten fegyverzetét, hogy a gonosz napon ellenállhassatok, és mindent legyőzve megtarthassátok állásaitokat. Így készüljétek föl: csatoljátok derekatokra az igazság övét, öltözték magatokra a megigazulás páncélját, sarunak meg viseljétek a készséget a békesség evangéliumának hirdetésére. Mindehhez fogjátok a hit pajzsát, ezzel elháríthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. Tegyétek fel az üdvösség sisakját, és ragadjátok meg a lélek kardját, vagyis az Isten szavát. /Ef 6,12–17./

Kétségtelennek tűnik számunkra, hogy a fenti sorok írója nem valóságos, hanem átvitt értelemben ír a páncélzat felöltéséről és a kard megragadásáról, azaz nem háborúba, hanem a hit megőrzésére szólít. Mondatai azonban megteremtették az alapot ahhoz, hogy az egyház Krisztus seregeként (militia Christi) tekintsen magára. A hitért küzdő sereg csakhamar rájött, hogy Krisztus ellenségeit valóságos fegyverekkel is le lehet, sőt, le is kell győzni. A spirituális had előbb-utóbb tényleges hadsereggé vált. A hit védelmében hadra kelt egyház: ez a kép adja a muníciót a pogányok elleni, mind véresebb harcokhoz a középkor és az újkor során is, gondoljunk csak a keresztes hadjáratokra! Bár Pál apostol aligha gondolta, hogy képletes értelmű sorait így értelmezi majd a „hálás” utókor, másutt maga is megerősíti, hogy létezik jogos, Isten akaratából elkövetett erőszak:

Minden lélek vesse alá magát a fölöttes hatalomnak. Mert nincs hatalom, csak az Istentől, és ami van, azt Isten rendelte. Ezért aki a hatósággal szembeszáll, Isten rendelkezésének szegül ellene. Az ellenszegülő pedig magára vonja az ítéletet. Az előjárók nem azért vannak, hogy a jótól ijesszenek el, hanem a rossztól. Azt szeretnéd tehát, hogy ne kelljen tartanod a hatalomtól? Tedd a jót és megdicsér, mert az Isten segédje ő a javadra. De ha gonoszságot művelsz, rettegj, mert nem hiába viseli a kardot. Isten eszköze, a harag jogos végrehajtója ő a gonosztevővel szemben.

/Róm 13,1–4./

A világi hatalom tehát Istentől ered, és az Isten nevében bünteti meg mindazokat, akik rászolgáltak. Jézus Istene a tékozló, bűnök sorozatát elkövető fiát is szeretettel visszafogadó, megbocsátó Atya volt, ám Pál Istene könyörtelenül megbünteti azokat, akik rosszat tesznek, s

ebben a büntetésben a világi hatalmak lesznek Isten segédjei. Jézus istenképe keveretlen: Istene a feltételek nélkül irgalmas, szerető Abba, Pálé viszont a feltételekkel irgalmas, máskülönben bosszúálló Úr: „azon könyörül, akin akar, és azt teszi megátalkodottá, akit akar.” (Róm 9,18; lásd még: Gal 6,16; 1Thessz 1,10, 4,6, stb.)

Az istenkép kevertségének oka alighanem az ószövetségi hagyományban keresendő. Ezt az örökséget a korai keresztények nem tudták megfelelően kezelni. Az ószövetségi Isten ugyanis kétarcú: tud irgalmas, de tud bosszúálló is lenni. Óvja népét a gonoszoktól, de olykor azt üzeni prófétáival, hogy pusztítsák el ellenségeiket. Isten akaratából a zsidók megütköznek az amalekitákkal, és amíg Mózes széttárt tartott karral könyörög az Úrhoz, a zsidók vannak fölényben (2Móz 17,11). A Tóra hagyománya, hogy az Isten akaratából vívott háború igazságos, és nincs benne semmi elítélendő. Hiába szállt szembe Jézus ezzel az istenképpel, hirdelve az Atya megbocsátó szeretetét. A büntető Isten hagyománya olyan erős volt, hogy fönnmaradt a keresztény gyülekezetekben is, és még maga Pál apostol sem tudott megszabadulni tőle: „Ne álljatok bosszút magatokért, szeretteim, hanem hagyjatok teret [az Isten] haragjának, hiszen írva van: «Enyém a bosszú, én majd megfizetek» – mondja az Úr.” (Róm 12,19, idézet: 5Móz 32,35, stb.)

Megállapítható, hogy a korai kereszténység gyakorlatban az erőszakmentességet tanította, tehát emberi eszménye a szelídség. Eközben pedig azzal vigasztalta az egyént, hogy szelíd életében elszenvedett sérelmeiért az Isten bosszút áll érte. Az istenkép és az emberkép diszharmonója azonban szükségképpen maga után vonja az emberkép fokozatos istenképhez igazítását. Ha az Isten bosszúja igazságos, akkor ennek eszközei miért ne lehetnének éppen a hívő keresztények? Az út ezáltal feltáru az Isten akaratának megfelelő igazságos erőszak, az igazságos háború felé. (A keresztes háborúk csatakiáltása: „Isten akarja!”)

Az ószövetségi hagyomány válaszút elé állított minden korai keresztény gondolkodót. Miként viszonyuljunk egy könyvhöz, amely szerint Isten elpusztítja ellenségeit, noha a mi mesterünk azt tanította nekünk, hogy „szeressétek ellenségeiteket”? A keresztény apologéták és az egyházatyák munkáiban háromféle attitűd kristályosodik ki. Vannak, akik elutasítják a teljes Ószövetséget, mert az nem összehangolható Jézus

üzenetével. Eme egyszerű és világos álláspont legnevezetesebb képviselője a II. század első felének híres-hírhedt tanítója, az eretnekként számon tartott színópei Markión. Szerinte az anyagi világot egy gonosz, tehetségtelen és kicsinyes bosszúra hajló alkotó, a Démiurgosz teremtette, és a zsidó hagyomány őt nevezi Jahvének. Jézus a valódi, nem anyagi világban élő, szerető és szelíd Isten követe volt. Markión elutasította a Tórát mint jézustalan könyveket, és csak a páli leveleket, valamint Lukács evangéliumát tartotta hiteles forrásnak. Tanítását a születő egyház nem fogadta el, és 144-ben kiközösítették. A kereszténység főárama nem állt szóba a zsidó hagyomány teljes elutasításával.

Mások úgy tartották, hogy az Ószövetségben leírtakat nem szó szerint, hanem allegorikusan kell értelmezni. Legfontosabb alakjuk Órigenész (185–254) volt. Ő úgy vélte, hogy „a harcokról, győztesekről és legyőzöttekről szóló történeteken keresztül egy kimondhatatlan misztérium nyilvánul meg azok számára, akik képesek ezek megítélésére.” (A princípiumokról, 4,2,8.) Ezek a véres történetek belső, lelki vívódások irodalmi reflexiói, és ekképp is értelmezendők. Mindezek nem történtek meg a valóságban, hanem az a feladatunk, hogy a történetekből kihámozzuk az spirituális igazságot. Egy példa: „Ha pedig egyszerre kell magyarázattal szolgálni az ellenség leölése és az igaz mindenkifölötti uralma kapcsán, a következőket mondhatjuk. Amikor azt állítja, reggelenként kiirtottam a föld minden bűnösét, hogy kigyomláljak az Úr városából mindenkit, aki törvényteleniséget művel, a próféta átvitt értelemben mondja földnek a testet, amelynek törekvése Isten ellensége, az Úr városának pedig saját lelkét, melyben Isten temploma volt... (Kelszosz ellen, 7,22.)

A harmadik, végül túlsúlyra jutott álláspont szerint a Biblia véres valósága történeti tény, amely megfelelt a Krisztust megelőző kor szükségszerűségeinek, ám a Krisztus-esemény felülírta és megváltoztatta a háborúhoz való hozzáállást. Nem szabad többé úgy viselkedni, mint az Ószövetség nagyjai tették, de ettől még cselekedeteik a maguk korában értelmezve érvényesek és Istennek tetszők, hiszen Isten maga is részt vett e csatákban: „az Úr anyala megölt az asszírok táborában száznyolcvanötezer embert; és mi is elfogadjuk ezt, sőt így is tartjuk” – írja a 165 körül mártírhalált halt Jusztinosz (Párbeszéd a zsidó Trüphónnal, 83.). Tertullianus (160–225k.) pedig Krisztus megváltó keresztalálának szimbolikus előképét fedezi föl Mózes fent említett imájában, kihasználva Józsué és Jézus névazonosságát: „De hát miért csak akkor imádkozott Mózes széttárt kézzel, leülve, amikor Józsué (=Jézus) Amalek ellen harcolt? Az ilyen feszült helyzetben inkább térdre esve, mellét verve, szemét lesütve kellett volna imádkoznia! Nyilván azért, mert ugyanott, ahol az úr nevét viselő (Józsué) harcolt, fog majd egykor küzdeni maga az Úr az ördöggel, és kereszt-alakra volt szükség, amely által majd Jézus (=Józsué) győzelemre jut.” (Tertullianus: Markión ellen, 3,18. Lásd még: Iréneusz: Az eretnekség ellen, 4,24, Jusztinosz i.m. 90.) Isten tehát vagy korábban volt véres hadúr, és mostanra megenyhült, és jóságos

Atyává szelődött, vagy most is képes mindarra, amit az Ószövetség lapjain tesz, csak éppen szolgálóinak tiltja meg ugyanezt. Akárhogy is, e hozzáállás tovább erősítette az istenkép imént említett kevertségét.

A korai kereszténység viszonya a hadsereghez nem kevésbé ellentmondásosan alakult. Az egyházatyák nem mulasztják el megjegyezni, hogy Keresztelő János, Jézus, Péter és Pál is szóba állt katonákkal, és egyik alkalommal sem tudunk arról, hogy e tiszték letették volna hivatásukat. Keresztelő János általános emberségre intette a zsoldosokat, de nem követelte meg, hogy hagyják ott a hadsereget (Lk 3,14). Jézus meggyógyította a kafarnaumi százados szolgáját (Mt 8,5, ill. Lk 7,1), Péter megkeresztelte Corneliust, a római centuriót (ApCsel 10), és Pál sem utasította másra a fegyveres börtönört, mint hogy higgyen Krisztusban (ApCsel 16,27–34). Ennek ellenére nincs tudomásunk arról, hogy az I. században bármely megtért keresztény katonának állt (vagy az maradt) volna. Csak a II. században emelik fel szavukat egyes egyházatyák a keresztény hívek katonai szolgálata ellen. Az alábbiakban elsősorban Tertullianus véleményét ismertetem, akinek egyik korai műve, a 197-ben íródott Apologeticum azt próbálja igazolni, hogy a keresztények akkor is hasznos és hűséges alattvalói a birodalomnak, ha nem akarnak katonáskodni – ők ugyanis nem fegyverrel, hanem imádsággal támogatják a császárt:

Mindnyájan könyörgünk az összes császárokért folytonosan: hosszú életet kérünk nekik, zavartalan uralkodást, biztonságos házat, vitéz hadsereget, hűséges szenátust, becsületes népet, nyugodt földkerekséget, s amit csak óhajt még az ember és a császár.” (Apol. 30,4.) „Ámde még más, erőteljesebb szükség is adódik, hogy a császárokért, sőt egyáltalán az egész császári birodalom főnnállásáért s a római államért is imádkozzunk. Nagyon jól tudjuk, hogy az egész földkerekséget közelről fenyegető szörnyűséges összeroppanást és a borzalmas szorongásokkal ijesztő idők végzetét a Római Birodalom főnnállása tartóztatja csupán. Így azután, mivel magunk is fázunk e dolgok megtapasztalásától, míg elhalasztásukért könyörgünk, Róma uralmának tartósságát is előmozdítjuk. ... Isten állította a császárokat a nemzetek élére. (Apol. 32,1.)

Tertullianus olyan „munkamegosztást” javasol, amelyben a császár és csapatai megvédik a birodalom biztonságát a külső és belső veszélyektől, a keresztények pedig imáikkal segítik az uralkodót. A II. század végén már világos, hogy a barbár invázió veszélyét a császár szilárd uralmán kívül semmi sem akadályozhatja meg, így a keresztények feladata – saját érdekükben is – az uralkodó spirituális támogatása. (Vö. Órigenész: Kelszosz ellen, 8,65-70.) E támogatás egyáltalán nem jelentéktelen, hiszen a keresztények létszáma nagyon megnövekedett: „Tegnapiak vagyunk, és betöltöttünk már mindent, ami a tiétek: a városokat, a szigeteket, a várakat, ... magát a hadsereget, a kerületeket, a tízes csapatokat, a palotákat, a szenátust, a forumot, és csupán

a templomokat hagytuk meg nektek.” (Apol. 37,4.) Kétséges, hogy mennyire hihetünk Tertullianusnak a keresztény katonák számának túlsúlyra jutásáról, de azt a sírfeliratok is tanúsítják, hogy a II. században már voltak keresztények a hadseregben. Ezt bizonyítják a szerző későbbi művei is (elsősorban: a bálványimádásról [De idolatria] és a katonai koszorúról [De corona]), melyekben kifejti, hogy keresztényeknek nem volna szabad katonáskodniuk. Nem érdektelen, hogy mivel indokolja álláspontját:

„Nem fér össze a kettő, isteni és emberi eskü, ... egy lélek nem kötelezheti el magát kétfelé, Istennek és a császárnak.” (A bálványimádásról, 19.) „Hitünk szerinti meggyőződésünket nem adhatjuk fel a kényszerítő körülmények fellépésekor. Nincs olyan kényszerítő ok, ami miatt ezzel felhagyhatnánk... Még az áldozatbemutató esete sem, vagy a nyílt hittagadás kényszere sem, ami meglehet, gyötrelmekkel és kínzásokkal jár, de még ezen kényszerítő körülmények sem mentenek fel, mert még ennél is erősebb a hittagadástól való félelem kényszere...” (A koszorúról, 11.)

A keresztények tehát azért nem katonáskodhatnak, mert esküvel megpecsételt hűségük kétfelé húzná őket: a császár felé és az Isten felé is. Az uralkodó irányában tanúsított hűség elsősorban a hadseregben is rendszeres áldozati szertartásokon nyilvánult meg, amelyeket a keresztények bálványimádásnak tekintettek. De nem csak az áldozatok számítottak rituális cselekménynek, s ezáltal a keresztények számára tilalmasnak. Tertullianus elismerően számol be egy katonáról, aki egy díszfelvonuláson nem volt hajlandó viselni a katonák tölgyfaágakból font koszorúját, és amikor felelősségre vonták, azt felelte, hogy ő nem hordhatja a koszorút, mert keresztény, és vállalta a mártírhalált. (A koszorúról, 1.) A III. század végéről fennmaradt számos vértanúakta közt akadnak katonamártírok is, mint pl. Marcellus, aki centurióként megtagadta részvételét a császár születésnapjának tiszteletére rendezett lakomán, mert „mostantól fogva nem harcolok a császárnak, megvetem a kőből és fából faragott istenek tiszteletét, mert azok néma és süket bálványok.”

Ezen a ponton fontos megállapítást tehetünk. A katonamártírok rendre keresztény hitükre és a bálványimádás tiltott voltára hivatkoztak. Ha fölmerült is, hogy egy kereszténynek nem szabad gyilkolnia (lásd pl. Tert. Koszorú 11,2), az mindig csak másodlagos érv lehetett – ám leggyakrabban elő sem került. A II–III. századi keresztény hitű katonák sosem azért vállalták a mártírhalált, mert nem akartak gyilkolni, hanem azért, mert nem akartak a bálványimádás bűnébe esni! Úgy is fogalmazhatunk, hogy a szolgálatmegtagadás vallásuk szabályaiból, és nem erkölcsi eszményükből fakadt. A bálványimádást minden körülmények közt elkerülendő bűnnek tekintették, sokkal súlyosabbnak, mint az emberölést.

A tény, hogy a keresztényeknek nem annyira magával a katonáskodással volt gondjuk, mint inkább az ezzel járó

rituális cselekményekkel, rávilágít a kereszténység és a bevett római vallások közti alapvető különbségre. A rómaiak eredendően is sok istent tiszteltek, de a hódításaik során igyekeztek a legtöbb leigázott nép isteneit is becsatolni a maguk vallásosságába. Hallatlan expanziós sikereiket gyakran éppen annak tulajdonították, hogy ők a „legvallásosabb nép”. Ez a vallásosság a katonaság esetében előírt bizonyos kötelező rítusokat (például áldozat a császárnak), és lehetővé tette számtalan egyéb helyi, egzotikus kultusz gyakorlását is (pl. Mithrasz, Ízisz, Attisz és Kübelé, stb.). A római vallásosság központjában nem elsősorban hittartalmak álltak, hanem maguk a kultuszcselekmények. A rítusokban nem hinni kell, hanem végre kell őket hajtani: ez a kéz vallása, nem szívé. A kereszténység azonban (zsidó hagyományként) képtelen volt nem hinni abban, amit vallási cselekményként végez. A katonamártírok felettesei gyakran adtak hangot értetlenkedésüknek, hogy a keresztények miért nem hajtják végre az áldozatot, aztán állnak tovább. Nem értették, hogy miként lehet a szív dolgává tenni a rítuscselekményt. A keresztények pedig úgy érezték, ha végrehajtják az előírt áldozatot, akkor rögtön bálványimádóvá is válnak, és ezt mindenáron el akarták kerülni. A római kultuszok vallásgyakorlókat kívántak, a kereszténység viszont hívőket.

Éppen ez a kétféle hozzáállás segít megértenünk, hogy miért nőtt meg igen nagy mértékben a keresztény katonák száma a III. század során. A római megközelítés („a kéz vallása”) teret nyert a keresztények körében is. Azok a keresztény katonák, akik nem vállalták a mártírhalált, vallásgyakorlóként voltak keresztények, és nem valódi hívőként. Végrehajtották a kötelező római rítusokat, majd éltek így vagy úgy keresztényként is. A mártírtákták éppen azoknak állítanak emléket, akik nem voltak hajlandók vallásgyakorlókká válni, és a szív vallásaként tekintettek a kereszténységre. Az emlékezet a vértanúkat tartja nagyobb becsben, de a túlnyomó többség nem olyan volt mint ők.

A „vallásgyakorló” többség hatására a katonaság megítélése is megváltozott. Lactantius (240–320k.) már megkülönbözteti a hagyományos háborúskodástól az Isten népe által vívott háborút, mert míg az előbbi rút, ez utóbbi dicséretre méltó dolog. Tertullianusszal és Órigenésszel ellentétben egyáltalán nem tartja visszásnak, hogy keresztények katonaként szolgáljanak. A konstantini fordulat idején alkotó Eusebiosz (263–339) számára végképp nem kérdés már a katonáskodás. Egyháztörténet című művének propagandisztikus célja bemutatni, hogy Konstantin uralmával elérkezett az új Jeruzsálem birodalma, és a háborúkkal sincs semmi gondja, föltéve, hogy a császár ellenfelei (Maxentius, majd Licinius) véreznek el benne. Konstantin császárnak hadseregére volt szüksége, és a keresztények nem bizonyulhattak hűtlennek ahhoz, aki vallásuknak privilégiumokat nyújtott. Bár nyilván akadtak néhányan, a történeti emlékezet nem tud olyanokról, akik

keresztényként megtagadták volna a szolgálatot Konstantin seregében. Elérkeztünk az Arles-i Zsinathoz: „akik a békében eldobják a fegyvert, közösítsenek ki.” A korai keresztény közösségekben tehát tovább élt Jézus tanítása a szelídségről, de a katonaság elutasítását elsősorban nem erkölcsi, hanem vallási okokkal magyarázták. A Didakhé „értelmes” erőszakmentessége nem folytatódott. A „szeressétek ellenségeiteket” nem azért maradt érvényben, mert ésszerű, hanem azért, mert egy tekintély (Krisztus) ezt parancsolta. De nem telt bele három évszázad, és a vallás megtalálta a kikapukat az Istennek tetsző háborúhoz. A keresztény hívek közt is tért hódított az üres vallásgyakorlat, és így az „átlag keresztény” nem is különbözött már olyan nagy mértékben az „átlag pogány”-tól. Mindkettő megélhetést akart, vallási nyugalmat és a birodalom biztonságát. Konstantin számíthatott rájuk.

RUPPERT JÓZSEF SP

TALÁLKOZÁSAIM RATZINGER BÍBOROSSAL

1997-ben egyik magyarországi rendtársam ügyében a Vatikánban kellett tárgyalnom. Első utam Sodano bíboros államtitkárhoz vezetett, aki jól ismerte a magyar ügyeket és azt az ügyet is, amiért a Vatikánhoz kellett fordulnunk. Beszélgetésünk végén azt mondta, hogy a megbeszélte eset nem hozzá, hanem a Hittani Kongregációhoz tartozik, ezért ő nem illetékes, az említett kongregáció vezetőjéhez, prefektusához, Ratzinger bíboroshoz kell fordulnom. Megvallom, csak annyit tudtam róla, hatalmas tudású, a dogmatikában és a hit ügyeiben jártas ember, egy-két könyvét olvastam is már, ámultam tudásán, tájékozottságán és kristálytisztá logikával fogalmazott írásain. Persze tudtam azt is, hogy nagy hatalom van a kezében, és hogy kis iróniával, de nem ellenségesen „főinkvizitornak” is emlegették néha, hiszen a katolikus hit dolgaiban övé volt a végső szó.

Nem kis izgalommal kértem kihallgatást, és a jelzett napon megjelentem irodájában. Egy szúrós szemű, szigorú, kemény emberre számítottam, aki majd kínos kérdéseket fog nekem föltenni, és nem sok reményem volt arra, hogy meg tudjuk oldani azt a kényes helyzetet, amiért hozzá kellett fordulnom. Az első meglepetésem az volt, hogy amikor beléptem, felállt és elém jött, nem hagyta megcsókolni a gyűrűjét, pedig az szokásban volt, hanem barátságosan kezet fogott, és már mondta is, hogy ismeri az ügyet, üljünk le és mindjárt találunk valamilyen megoldást. Nem viselt semmiféle bíborosi ruhát, csak egyszerű fekete

reverendát, csak a nyakába akasztott láncon függő kereszt jelezte, hogy nem egyszerű pap.

Mosolya, barátságos embersége azonnal eloszlattott bennem minden szorongást. Az első perctől kezdve éreztem, hogy ez az ember nem ítélkezni, hanem segíteni akar. Meglepett, hogy milyen jól ismeri a kommunista diktatúra alatti magyar egyház akkori helyzetét és történetét, és mennyire együtt érez azokkal, akik akkor hitvalló magatartásuk miatt börtönbe kerültek vagy üldözést szenvedtek. Egész beszélgetésünk alatt az volt az érzésem, hogy nem az ügy „dogmatikus” vagy fegyelmi része érdekli, hanem csak az a vágy hajtja, hogy segíteni tudjon egy bajbajutott emberen. Azonnal kétféle megoldást is ajánlott, és jelezte, hogy elfogadja mind a kettőt, ha az érintett személy valamelyikkel egyetért. Még egy-két kedves mondata is volt arról, hogy

mennyire közel áll a szívéhez Magyarország és a magyar egyház.

Talán két hét múlva jeleztem újra szándékomat titkárnak, hogy sikerült elfogadtatni megoldási javaslatát az illetékes személlyel, és újra kihallgatást kértem. Ez alkalommal már mint ismerőst fogadott, és örömmel nyugtázta, hogy a kérdés megoldódott. Most teljes bíborosi díszbe volt öltözve, és amikor elbúcsúztunk, kissé cinkos mosollyal a szemében és egy kicsit majdnem magyarázatképpen azt mondta, hogy „tudja, a szentatyához megyünk, oda ki kell öltözni rendesen...”.

Amikor a pápaválasztás után felszállt a fehér füst, és a világ megtudta, hogy Joseph Ratzinger bíboros lett az új pápa, én úgy éreztem, hogy jó kezekben lesz az Egyház vezetése.

Pápaságának első évében részt vehettem egy, a Szent Péter téren tartott ünnepélyes szentmiséjén. A Piarista Rend képviselőjében az első sorokban

ülhettem rendünk legfőbb elöljárója mellett, és ez nem csak azért volt kitüntetés, mert közel lehettem az oltárhoz, hanem azért is, mert a szentmise végén a szentatya végigment a soron, és mindenkivel beszélgetett egy pár mondat erejéig. Elöljáróm átadta a pápának szánt ajándékot, aztán XVI. Benedek pápa hozzám lépett. Röviden mondtam neki, hogy én is piarista vagyok, és utaltam rá két szóval, hogy egy bizonyos ügyben már találkoztunk pár éve. Összehunyorította a szemét, jelezve, hogy emlékszik, és csak ennyit mondott: „Megoldottuk”. Megáldott, még mondott két mondatot, aztán ment tovább a mellettem állóhoz.

Mindig nagy-nagy szeretettel és hálával gondolok rá, nemcsak mint pápára, nemcsak mint Ratzinger bíborosra, hanem elsősorban mint emberre.

BULÁNYI GYÖRGY

AZ ÉN TALÁKOZÁSAIM RATZINGER BÍBOROSSAL...*

Én dühöt érzek a Vatikán keleti politikája iránt, és az ezt a politikát gyakorló személyek iránt, a pápától és Ratzingertől kezdve az ehhez felzárkózó papokig és hívekig menően bezárólag. De ez a dühöm nem akadályoz engem abban, hogy mindezeknek a személyeknek hajlandó vagyok a lábát megmosni, kenyeremet

megosztani velük, s véletlenül sem kívánok nekik bármi rosszat, ellenkezőleg azt kívánom, hogy megtérjenek és éljenek, s ha nem képesek megtérni, Isten engedje őket üdvözülni azon az alapon, hogy képtelenek másképpen gondolkodni és élni. Irántuk táplált ilyesfajta szeretetem következtében boldog is tudok lenni. Noked alighanem valamiben eltér a szeretet-fogalmad és boldogság-fogalmad az enyémtől. A nyári lelkigyakorlaton megkezdhetjük Jézus szeretet és boldogság szavainak elemzését is.

***

Közben Teri szobájába áttelepítettem kicsiny cellámból – az is ki lett meszelve – a kompjüttert, a monitort, a nyomtatót s az elosztót. Teri kellemesen befűtött nekem a Gyszi bácsi építette csodálatos cserépkályhába. S a jó melegben, míg a mész száradt, elmélkedtem Oto Mádr, alias Máté-Tóth András gondolatairól, s Ratzinger bíboros prefektus '86-ban küldött megtisztelő magánleveléről. Hagyján, de el is kellett menteni floppyra az elmélkedést,

hogy felhozhassam a Koinónia novemberi számába. De nem akarta a floppy befogadni. Szerencsére jött Márta, s megmagyarázta, hogy van egy kis bütyök a floppyn. Azt le kell húzni, s akkor már akarja.

***

Hierarchiánk Ratzingerig menően bizonyította, hogy tanításunk eretnek – természetesen a Szentatyával is megbeszélve a dolgot. Hiába hivatkoztunk cselekedeteinkre, a magyar bíboros csak ennyit mondott: Kedves Atya, cselekedeteik a baptistáknak is vannak. Minden hiába! Nem szülni akarunk, hanem életszínvonalunkat növelni. Mert többet akarunk birtokolni annak ellenére, hogy az emberiség leggazdagabb húsz százalékához tartozunk. Mert nem hallottuk meg a jézusi szót, hogy jaj a gazdagoknak. Elmúlnak a gazdagok. Tele a történelem népekkel, amelyek letűntek a történelem színpadáról. Az élet születés nélkül nem lehetséges..

***

Ratzinger bíborosnak most jelent meg egy Dominus Jesus című írása, ami gyakorlatilag azt mondja: az igazságból sajnos nem engedhetünk, az pedig a világ hatezer felekezetéből történetesen nálunk van. De a „Ratzingerek” az 5999 többi vallásban ugyanígy gondolkodnak. Az urak erre azt fogják mondani: látjátok, ugye megmondtuk, hogy nem lehet integrálni a Bulányit. Jézust sem tudták integrálni a főpapok és írástudók, csak legyilkolni.

***

Dominus Iesus, magyarul Úr Jézus, még magyarabban: Jézus úr – e szavakkal kezdődik a római Hittani Kongregáció – s annak vezetője, Ratzinger bíboros által aláírt – 2000 nyarán kibocsátott írása, amely nem kevés vihart kavart a katolikus egyházon belül, még inkább az egyetemes kereszténység körében, de leginkább széles e világon a különböző nem-keresztény vallások reflexióiban. A vihar oka, hogy a felháborodók azt gondolták, hogy a katolikus egyház életében a II. Vatikáni Zsinat lezárt és kizárt bizonyos gondolatokat, s nem így történt. Miért, mi történt, mit mondott, ill. mit írt Ratzinger bíboros?

***

Hát csak annyit, hogy az igazságból nem lehet engedni, s ez az igazság pedig az, hogy az üdvösség Jézustól ered, s ennek bonyolításában a katolikus egyháznak tagadhatatlanul elsődleges a szerepe. Persze ez nagyon durva megfogalmazása a hosszú, és igen szépen csiszolt mondatokból összerakott írásnak. Durva, de érthető. Helyettesíthetném finomabban, az viszont nem lenne érthető. Az írást ért kritikák sem feltétlenül érthetőek, de az érthetőbbek közül kiemelek hármat. A párizsi Olivier Clément, keleti teológus ezt írja: Lehetetlen azt mondani – mint Ratzinger véli – hogy a kereszténység a szó intézményi értelmében az üdvösség egyetlen útja. Tagadhatatlan, hogy több isteni ökonómia van, s a

Szentlélek mindenütt működik. Miért ne jelenthetnénk ki, hogy Krisztus végső soron minden embert magában hordoz – de az egyes vallási hagyományokon belül, s nem kizárólag az egyház révén. I. Bartholomaiosz konstantinápolyi pátriárka pedig ezt mondja: A 'Dominus Iesus' nem viszi előbbre az ökumenikus párbeszédet, mivel a benne megszólaló feltétlenség-igénnyel bármely egyház felléphetne – minket is beleértve. S végül a katolikus és braziliai Leonardo Boff ezt nyilatkozza: Ratzinger bíboros nem a kereszténység mindent megalapozó lényegéről beszél, ezért egész érvelése összeomlik. Különösen fájdalmas, hogy a két legfontosabb pontot meg sem említi, nem hirdeti a szeretet középponti jelentőségét és egyetlen szót sem ejt a szegények rangelsőbbiségéről... szeretetlenül érvel, bizonyítja: saját rendszerén kívül semmi mást nem szeret. Krisztus a szegényeknél van. A szegényekre irányuló kérdés alapzatán nyitott és gyümölcsöző ökumenikus mozgalom bontakozhatnék ki, egységben minden egyházzal, vallással, spirituális hagyománnyal és minden jóakarató emberrel.

***

Elevenítsük fel a történeteket! 1952-ben megvolt a pártállam első Bokor/Bulányi-pere, és '56-ban a második is. 1982-re befejeződött a magyar katolikus egyház pártállam mozgatta hierarchiájának ellenünk lefolytatott pere is. Persze, hogy kirúgták '90-ben Bokrot/Bulányit a hierarchia rendelkezésére megalakuló Hálóból is. Miért persze, hiszen akkor már politikailag szabadok voltunk? Azért, mert a pártállam nem nyugodott addig, amíg 1987-ben Róma is rá nem tette a pecsétet a magyar püspökök ellenünk hozott ítéletére. Parva sapientia regitur mundus. (=Kicsi bölcsességgel kormányozzák a világot.) A Vatikán se tudta még '87-ben, hogy '89-re összeomlik a SzU. Ha tudta volna, Ratzinger nem öt esztendőn keresztül vizsgálta volna kis ügyemet, hanem hat-hét éven keresztül. Ez esetben meg is spórolhatott volna két papirost: a pártállam kezében levő magyar püspökök ítéletét megerősítő '87-es papirost, meg ezt a megerősítést megszüntető papirost '97-ben. Nem tudtak '87-ben erről az összeomlásról még Washingtonban sem.

***

'96-ban levelet írok Rómába Ratzingernek: letelt 14 és fél év egyházi büntetésemből. Hazámban ilyenkor még a gyilkosoknak is amnesztiát adnak. De püspökeimnek ezt hiába mondom, mert azt állítják, hogy ügyem Rómára tartozik. Ratzinger rendez: ír a magyar püspöki karnak, akik levelének félévi aszalása után megszüntetik a korlátozó intézkedéseket. A parlament, a sajtó lelkesen üdvözli rehabilitálásomat, mint a rendszerváltás egyik jelentős mozzanatát, de a 16 év után mondott első nyilvános misémen saját tartományfőnököm, egykori tanítványom is egy verssel köszönt: egy téglá nem tetszett a templomfalban, s a templom összedőlt – én jót akartam. Bűnös vagyok tehát mindhalálig, mert következetesen ellene mondtam életem folyamán – nem minősítem, hogy minek! – mindannak, amiket a fentiekben összefoglaltam. Nincs rehabilitálás. Korlát nincs, csak nem hívnak be a

korlát mögé. Nem történik semmi: sem a püspökök, sem a papok nem veszik igénybe szolgálataimat. Könyveim továbbra is kitiltva a katolikus boltokból. Az egyház Lécai korszaka alatt, a puhuló diktatúrában nagyon kevés kivétellel a papság egésze felzárkózott a pártállam engedélyéből kinevezett püspökök mögé.

***

Köszönőlevélre nem visz rá a Lélek. Kovács Laci öt éve a dunaparti piarista kápolnában mondott rehabilitációs misémen elmondta: Jobb szerettem volna, ha Gyurka nem ír alá semmit! Kétségtelen: akármennyire életem nagy diadalaként könyvelhettem el, hogy rehabilitálódott a vatikáni hierarchia részéről az a két mondat a Dignitatis Humanae-ból – a meggyőződésünknek kell engedelmessé válnunk és semmi másnak –, mégis az aláírás pusztá ténye adta a lehetőséget a hierarchiának a félretájékoztató (hogy ne mondjam meg magyarul milyen) szövegre. Olvasva a Közlemény szövegét, visszautasíthattam volna azt, s vele az ügy ilyen formájú rendezését. Szinte biztosra veszem, hogy a Vatikán nem szólt volna rá ez esetben a Konferenciára: Tessék a valóságot írni! Abból gondolom, hogy értesítettem az eltelt öt év alatt Ratzingert arról, hogy szinte-szinte minden változatlanul a régiben maradt... Füle botját sem mozgatta. Sőt. A múltban minden évben találkoztam a piarista generálissal, az utolsó öt évben egyetlenegyszer sem. Nem akar találkozni velem. Nem akarja, hogy megkérdezzem őt, hogy miféle rendezésnek volt ő lebonyolítója. Körülbelül biztosra vehetem, hogy a Vatikán ilyen nesze semmi, fogd meg jól rendezésre volt hajlandó, vagy legalább elfogadta, hogy a magyar püspököktől ennyi telik.

***

Igaza van tehát Lacinak? Biztos, hogy Jézus nem írt Kaifásznak semmiféle levelet. Tudom, hogy rengeteg mindenben nem értem el Jézus szintjét. De ha Jézus megéri a 79. esztendejét egy magáénak tudott vallási közösségen belül, s egy levéllel tehet valamit annak érdekében, hogy a tanítványok között több legyen a megértés – a Bokor, a Konferencia meg a Kongregáció között –, kinek adott volna igazat? Lacinak vagy nekem? Nem tudom. Csak azt tapasztalom, hogy nincsenek jó megoldások. Csak rosszak. Lehet feszegetni a pofonos ládát s megszületnek belőle a Golgoták. És az nem jó? Nem bizony! A sátáni erők megint diadalmaskodtak. Csak Szent Pál gondolta, hogy hurrá, pofára esett a Sátán. A kivégzés következtében vagyunk megváltva! Vagyunk egy nagy fenét! Az Isten talán legnagyobb tanúját kinyírta az erre specializálódó, a soros főpap. Golgota-mentes világot akarok, amelyben a tisztességes emberek is ágyban, párnák közt hálnak meg S nemcsak én akarom ezt. Hanem Jézus is. S ezt akarja a Teremtő... Mert nem gazemberképző főiskolának akarta a Földet, amiben tanítják a főpapi ruhaszaggatás című tárgyat is.

*forrás: *Napló I. – IV.*

ANTENNA JÉZUSHOZ EMLÉKEZÉS VIGYÁZÓ MIKLÓSRA

2013. január 21-én elhunyt Vigyázó Miklós esztergomi protonotárius, kanonok, és esperes, az Angyalföldi Szent Mihály plébánia plébánosa.

Miklós atya búcsúztató miséjét Erdő Péter celebrálta. A templom előtti térre szorult ki az a rengeteg ember, akinek benn már nem jutott hely. A templomban száz pap a legmagasabb egyházi vezetőkkel, és egy ismert kedves öreg Bokor pappal hivatalos papi ruhában. Domján Gábor gitáros énekét közösen hallgattuk.

Az Egyház, az agykontrollós, a bokros, a polgármester, és még ki tudja hány féle ember együtt búcsúzott Vigyázó Miklóstól.

A temetése utáni agapén életét fényképekkel, a kedvenc zenéivel idézték fel. A vetítést bevezető mondatok egyike: „ami innen hiányzik, az a ti lelketekben van”. Sokféle emlék van bennem: leírható és leírhatatlan. Ez a történet a kettő határán mozog. Elsősorban azért, mert „hihetetlen” a történet, a racionális elme nehezen hiszi el. Isten útmutatása nyilvánult meg számomra, mely Gyurka bácsihoz és a Bokorhoz vezetett.

A Babér utcai templomban volt elsőáldozó a kisfiam. A 9 órai ifjúsági misét látogattuk. A gyerekekkel foglalkozó káplánnal voltam személyes kapcsolatban. Ő hívott, menjünk át a plébániára, egy kis teára mise után. Itt ismerkedtem meg Miklós atyával. Udvarias beszélgetés szintjén maradt az ismeretségünk.

Volt egy kis távolságtartás közöttünk, ezért meglepő volt, hogy 1997-ben egy őszi napon azt mondta: „Jöjjön, beszéljünk egy kicsit!” Leültünk, érdeklődve hallgattam.

- Rehabilitálták Bulányi Györgyöt, most jelent meg a közlemény.

- Kicsoda Bulányi György? Miért kellett őt rehabilitálni?

- Nem hallott még róla? Ő szervezte meg a Bokor bázisközösséget. A szocialista rendszer idején földalatti mozgalomként működött. Tevékenységéért "illegális államellenes szervezkedés" vádjával 1952-ben a Rákosi-rendszer életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte. A börtönből 1960-ban amnesztiával szabadult. A Bokor kis közösségekből áll abból a célból, hogy együtt beszéljessenek Jézus tanításáról. Működésük fontos eleme volt a katonai szolgálatmegtagadás lelkiismereti okból. Ez nem tetszett az akkori politikai rendszernek. A Püspöki kar 1982-ben elítélte Bulányi György tanait és eltiltotta a nyilvános misézéstől. Kifogásolták tanításait, melyet a Hittani Kongregációhoz terjesztettek föl. Ennek prefektusa, Joseph Ratzinger bíboros, levélben szólította fel, hogy vonja vissza „téves, veszedelmes és kétértelmű” tanításait. Eretnekséggel vádolták. Ez alól úgy mentesült volna, ha aláírja a II. Vatikáni zsinat dokumentumaiból összeállított 12 pontos listát. A Bulányi egy 13., ugyancsak a zsinati doku-

mentumokból származó szövegrésszel kiegészítve aláírta a tizenkét pontot. A kiegészítés szerint az ember „csak a lelkiismeretének tartozik engedelmességgel” A bíborosnak ez nem tetszett. Szerinte a kiegészítés viszonylagos-sá tette az állásfoglalást. 15 év után született meg az a kompromisszum, melynek értelmében Bulányi kiegészítése a negyedik pont részeként bekerült a dokumentumba, amelyet ő így aláírt. A Püspöki Kar tájékoztatta a nyilvánosságot Bulányi György rehabilitálásáról.

Elgondolkodtatott a történet. Egyúttal csodálkoztam azon, hogy Miklós atya miért mesélte el nekem.

Pár nappal később barátaim szoltak, hogy Dombi Ferenc lesz az ATV-ben szombat este. Feri bácsi írta a Hang könyveket Jézus médiumaként. Finoman szólva ő sem volt az Egyház kedveltje. Könyveiben a Hanghoz fordulónak válaszolt Jézus szellemében. Egy alkalommal hallottam már Feri bácsi előadását, melyben párbeszéd imára buzdította a hallgatóságát. Hirdette, hogy Jézus a gondolatainkon keresztül válaszol a Neki megfogalmazott kérdésekre. Engedjünk megszólalni magunkban az olyan a gondolatot, ami „épít, buzdít vagy vígasztal”, mert az, Jézustól jön.

Érdeklődve kapcsolódtam be azon a szombati napon este 8-kor a TV-t. Feri bácsi vendégeként mutatta be a műsorban Bulányi Györgyöt. - Örültem, hogy őt is láthatom. Gondoltam, jó lenne felhívni Miklós atyát, de valami visszatartott. Úgy véltem, nem veszi szívesen az esti telefont, Dombi Feri bácsit. - A műsorban a Bokorról és a KIO-ról beszélgettek. Feri bácsi úgy mutatta be a Bokrot, hogy a közösségeiben olyan emberek járnak össze, akiknek antennájuk van Jézushoz. A találkozókon egyeztetik, amit az antennájukon keresztül megtudnak. - Ez nagyon tetszett. Arra gondoltam, ha Miklós atyának van antennája Jézushoz, látja ezt a műsort.

Másnap a 9-es misét követő teázáson beszámoltam Miklós atyának a TV műsorról, hogy Bulányi György volt látható benne. Szavamba vágott:

- meccset néztem a TV-ben és hirtelen elment a kép. Odamentem, megigazítottam az antennát, és Bulányi György jelent meg! Így én is láttam a műsort.

A döbbenettől meg se tudtam szólalni. Az antennával kapcsolatos gondolatokat, kis fohászatot nem voltam képes elmondani...

Megkérdeztem tőle, mi az a KIO? Erre sarkon fordult, hirtelen gyorsasággal elindult

- Jöjjön utánam!

Szaladtunk föl a lépcsőn a plébánosi lakása felé. Mindenkit elküldött, aki útjába került:

- Ne zavarjon senki! Nem érek rá, 10 perc múlva kezdődik a nagymise.

Nem tudtam, mit akar, de mondtam, ráér mise után.

- Ne törődjön semmivel, jöjjön!

A lakásban tartózkodó hozzá fordulókat hasonló szavakkal elküldve szaladt a könyvszekrényhez.

- Miért ilyenkor zavarnak? Nem érek rá! - és repültek a könyvek. A polcok különböző helyeiről sárga és piros

műanyagba fűzött elsárgult papírú kötetek kerültek elő. Megkeresve az utolsót is, átadta:

- Ez a KIO: „Keressétek Isten országát”. Hat kötetes szamizdat példány. Bulányi György ebben a munkában Jézus tanítását elemezte az ajkára adott mondatok alapján, Ógörög nyelvű bibliából fordítva. A KIO az evangéliumokban Jézus szavainak biblikus teológiai szintézisére épül, melyből a Szeretet-istenkép kristályosodik ki. Olvasa el!

Miklós atya a reagálásom meg se várva elsietett. Percek voltak már a mise kezdetéig, melyet ő celebrált.

Meglepetten tartottam a kezemben a köteteket. A történelem egyik relikviáját fogtam. Egy üldözött pap nagy munkáját. A kötetek lapjai vékony, kézzel telegépelte pergamenszerű papírok. Indigósan több példányt gépelve egyszerre. Hány vékony lap férhetett indigóval együtt egy írógéphez? 6 – 8? 12! Milyen szent megszállottság hozta ezt létre! Gyurka bácsi napi 8 órás bútorszállító munka után, fordító munka mellett, közösségi életet folytatva, írta ezt a művet. A szorgos gépelő titokban gépelte újra és újra. Stencil és más sokszorosítójuk nem volt. Így terjesztették titokban a közösségek egymás között.

A lapokon a betűk elmosódtak. Csak úgy olvashatók, ha fehér papírt teszünk mögé. Szemfárasztó olvasását pedig segítette az a felfedezés, hogy én is így gondolkodok. A bennem felmerült felismeréseket igazolja, kérdéseimre válaszol a KIO.

Az események pár héttel később folytatódtak. Egy szombat délután valami elfogyott otthon. Elmentem egy közeli boltba, de máshova, mint ahova szoktam. Hazafelé az őszi nap fénye varázslatosan világította meg a színpompás faleveleket. A látványban és a szép időben gyönyörködve kerülő úton sétáltam hazafelé. Egy útkeresztesződésben a járdáról lelépve egy autó állt meg előttem. Miklós atya szállt ki belőle:

- Bulányi György rehabilitációját ünneplő mise holnap este lesz a Piarista kápolnában – és ment tovább. Nem foglalkoztatott akkoriban Gyurka bácsi rehabilitációja. Miklós atya váratlan és meglepő felbukkanása egyértelművé tette számomra, hogy ott a helyem azon a misén.

Az ünnepi mise mélyen beívódott a lelkembe. Megható, gyönyörű, felemelő. A zsúfolásig telt kápolnában egy szívvel, egy lélekkel énekelt mindenki. Izzott a levegő, felforrósodott a szív. Úgy éreztem, mintha mindig ide tartoztam volna, mintha Gyurka bácsit időtlen idők óta ismerném. Átéreztem az elmúlt évtizedek drámáját.

Göncz Árpád is jelen volt. Amikor rácsodálkoztam, kedves mosollyal köszönt. Később tudtam meg, hogy az ötvenes években politikai üldözöttként Gyurka bácsival együtt volt börtönben.

Elhatároztam, hogy szeretném személyesen megismerni Gyurka bácsit. Pár nappal később, kerestem a piarista kápolnában miséző papok között. Csodálkoztam azon, hogy ott nem misézik. Senki nem adott tájékoztatást arról, hol találom. Végül ezoterikus érdeklődésem vezetett a nyomára. Az Elixír magazin programajánlatai között fedeztem fel, hogy a Szellemi Búvárok Egyesületében havonta egy-

szer tart találkozót az érdeklődők számára. Így kerültem a Bokor vérkeringésébe. Később az SzBE-ből „halászott” emberekből kisközösséget szervezett Gyurka bácsi. Élete végéig jártam hozzá.

Emlékező soraim Vigyázó Miklósról szólnak. Nem a hivatalos egyházi munkájának bemutatása a célom. Arról a kevésbé ismert oldaláról számolok be, mely Gyurka bácsihoz és a Bokorhoz kötötte. Leírom, ami a lelkemben él. Ő volt az egyetlen plébános, aki pár évvel később elhívta templomába Bulányi Györgyöt. Hiába volt a „rehabilitáció”, élete végéig egy templomban sem misézhetett. Gyurka bácsi igent mondván a felkérésnek, egy évig, havonta egyszer misét és előadást tartott a Babér utcai Szent Mihály templomban. Minden alkalommal a sekrestyében beszélgetett, ismerkedett az érdeklődőkkel - székeket körbe rakva, meghitt közegben.

Miklós atya prédikációiban sokszor ismertem fel a KIO-ban és más Bulányi könyvben leírt gondolatokat. Gyurka bácsi naplójának rendszeres olvasója volt. Minden megjelenő írása érdekelte. Miklós atya minden miséjében elhangzott az, ami Gyurka bácsinál: „Isten, aki él és szolgálva szeret” az „él és uralkodik” helyett. Weöres Sándor írta a Rongyszőnyeg c. versében:

*„Valaha én is úr akartam lenni;
ó bár jó szolga lehetnék!*

*De jaj, szolga csak egy van: az Isten,
s uraktól nyüzsg a végtelenség. „*

Miklós atya mesélte egyszer, hogy valaki nemtetésért fejezte ki a „szolgálva szeret” liturgikus mondattá emeléséért. Legyintve jegyezte meg: „tudja is ő, mi az a lábmosás”.

Gyurka bácsi temetésén esperesi, lila miseruhában vett részt. Azt mondta azért, hogy legyen, aki képviseli a hivatalos Egyházat.

Miklós atya szoros, baráti kapcsolatban volt Domján Gábor agykontroll oktatóval. Az eddigi legnagyobb agykontrollos rendezvényen előadó volt. Idézte beteg édesanyját, mikor megkérdezték tőle „hogyan van” kezével fölfelé mutatva válaszolt „egyre jobban”.

Fölfelé tekintve vagyunk egyre jobban, lelki antennáinkat Jézusra irányítva. Készen arra, hogy a véletlenül kereszttül is jeladói lehessünk Jézusnak.

INCZÉDY PÉTER

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE...

Amikor az első márciusi napsugarak melengetik a kertet Annyira azért nem melengették, hogy a hófoltok is elolvadjanak. A fokhagyma ágyás hótakaróján szikrázó kristályok között bújtak elő a tavalyi eldugott gerezdek sötétzöld levelei. Nem volt elég bátorságom ahhoz, hogy megropogtassam a felszínét, hogy levegőhöz jussanak a takaró alatt. Végére is már többségük felülkerekedett a kiszórt kristálycukorra

emlékeztető hórétgen.

Sok látnivalóval most sem lettem tapasztaltabb. Hacsaknem a tavaly ősszel elmaradt utolsó fűnyírás csendes komposztálódásnak indult szálai között kígyóként kúszó ösvényeket nem említem. De említem és meg is mutatom.

Ezek bizony a kertünkben otthonra talált pocokok járatai lehetnek. Már régóta figyelmeztettek, hogy kőszapocok kőszálására készüljek. Lám most bekövetkezett a jóslat. Csakhogy ebbe a járatba egy valamirevaló kőszapocok már beszorulna. Ráadásul a kert végében csörgedező patak is túl messze van innen, hogy ennyire elköszálna mellőle. Majd megtudom, ha igazán kitavasodik, hogy a hörcsögfélék nagy családjának melyik pocokforma tagja készített járatokat a hó alatt. Addig is reménykedem, hogy a múltkor még friss hóban látott apró lábnyomok tulajdonosa segítségemre lesz a távortartásukban. És szomszédasszonyomnak sem hiányzik majd egy szárnyas jószág sem.

Ennyit a kerti látnivalókról.

Hallanivalókról meg annyit, hogy felénk csak a széncinegék nyitnikéjét hallani, a harkályok még nem dobolnak s

az eresz is csak déltájt kezd énekelni. Nem véletlen, hogy errefelé jegyzik az országban a leghidegebb hőmérsékleti adatokat. Gyerekkoromban nagyanyámnak mindig a cinegék jelezték a szőlő nyitásának idejét. Az ő füle nem kiscipőt, meg szicsót hallott, hanem a kapára szólítást.

És ha már miről mi jut az eszembe a rovat címe, akkor hogyan kerülném el az éppen aktuális lóhús botrányt, vagy az aflatoxinos tejet, hogy a többiről szót se ejtsünk, amit a különböző haszonelvű érdekeltségek nem vezetnek be a közbeszédbe. Elgondolkodhatnak a gazdaságosságra kényes elmék, hogyan lesz olcsóbb a darált marhahús, ha drágább lóhússal keverik. Nem találgatnék válaszokat rá. Mások ugyan találgattak. Akciós lovak, azaz valamiért leértékelt állatok húásával. Hogy miért értékelnek le egy vágóhidra küldött állatot, azt már halkan sem merem leírni, mert az állategészségügybe gázolnék. No de a marha biztosan egészséges volt? Kérdem éppen most, amikor állítólag aflatoxinos tejet fejtek tőle. Merthogy szegény állatokat gombás takarmánnyal etették. Nem az üzletláncba dobozott tejet adóké, hanem a piacon vásárolható gazdák tehenét. Aszály volt – hallom a magyarázatot, mintha a gombák szeretnék szárazságot. Mert mikor kel életre az emlegetett mérget – toxint – termelő gomba? Ha sötét párás meleg van körülötte. Mint a zárt cipőben – mondta egykor kórtanos oktatóm.

A szerbeknél is visszaesett az üzletláncokban a dobozott

tej kereslete. Lehet ők is szeretik az aludttejet. Azt, ami a konyhakredenc tetején szundít el s kenyérré kenhető föle van. Magam is szeretem, de a dobozból kitöltöttnek hiába énekelünk még altatódalokat is, csak belekeseredett az erőlködésbe.

Nem folytatom a találgatást, csupán a kinek az érdeke kérdésre kellene megtalálni a választ. Fejezzük be egy szakállas viccel, ami először jutott az eszembe a kifogásolt húsgombócokról. Igen, azokról, amiket a bútor-áruházlánc küldött vissza. Mert nemcsak lasagne készült a húskombinációból. Kohn bácsi libakolbászt árul a piacon. Megkérdezik tőle, hogyan tudja ilyen olcsón adni. Hát egy picinyt keverem lóhússal, hangzik a válasz. És milyen arányban, érdeklődik vevője. Hát egy liba egy ló.

Azért legyen jó étvágyuk, és lessék a képernyőt. Az élelmiszerbiztonságért felelős tárcavezető úgyis biztató kóstolásra fog hívni mindenkit a kamerák előtt.

FELTÁMADÁS

Hogy ez után az élet után itt egyszer még kürtök és trombiták szavára kelljen ébrednünk? Megbocsáss, Uram, de azt hiszem, hogy nekünk, boldogultaknak, a feltámadás kezdetét egyszerű kakasszó fogja jelezni...

Még egy pillanatra fekvé maradunk...

Az első, aki fölkel, anya lesz...

Meghalljuk, ahogy csendesen tüzet rak, ahogy csendesen vizet tesz föl melegedni, és a megszokott mozdulattal kiveszi az almáriumából a kávédarálót.

Újra otthon leszünk.

Vladimir Holan
(cseh költő, 1905-1980)

LEVELESLÁDA:

Reagálások a februári számunkban megjelent Sarló Csaba, Gyurka bácsira emlékezve c. írásra

„Kedves Csaba!

Örömmel látom a februári szám címlapját!

Fontos írás, mert jó lenne tisztázni, hogy mi legyen a Bokor jövőbeni célja, feladata. 2 utat látok:

- megmaradni egy „szabadidő-eltöltő” egyesületnek, ahol a katolikus egyházból némileg kiábrándult, spirituálisan érzékeny szabadgondolkodók osztják meg gondolataikat egymással (már akit érdekel a másik véleménye). És itt ugyebár elfér az is, hogy Jézus igazából a zsidó vallást akarta visszaterelni a „gyökerekhez” és a zsidók élén meghódítani a világot egy egyetemes, humanista zsidó vallás által. Na ezen dolgozik most a keresztény egyházak zöme, élükön a katolikusokkal. És erre úgy látom, már a bokrosok zöme föl sem kapja a fejét – kíváncsi leszek, mennyien háborodnak fel írásodon!!!
- a másik út, a nehezebb út: az alapító, Gyurka bácsi „találmányát” (amiről te is írtál) kikristályosítani és azt és csak azt hirdetni – persze nem dogmát csinálni belőle, hanem irányvonalat!

Én a másodiknak látom értelmét. Az elsőből van sok.

Úgyhogy érdeklődéssel várom a reakciókat a cikkedre!

Szeretettel: Tamás”

***

Dóry Pista ezt írja

Sarló Csaba nagyon kiosztja a dec. 26. ajánló íróját, Kaszap Istvánt. Szerintem ésszerűtlenül, mert amit beleképez Kaszap Pista szövegébe, az jóval több, mint amit a szöveg tartalmaz. Kaszap Pista szegény Gyurka bácsival már nem tudja megbeszélni, hogy miként is kell olvasni a páli leveleket.

Nem hiszem, hogy a BTV lenne a Bokor teológiai centruma. Sajnos, ha nem is BTV-ben, de a Bokorban ilyeneket is leírnak:

„Az ujszövetség könyveinek kánonja a négy evangéliumon kívül tartalmazza Szent Pál leveleit és a Szentlélek sugalmazására írott más apostoli iratokat is. Ezek Isten bölcs terve folytán megerősítik a Krisztusra vonatkozó adatokat, egyre jobban megvilágítják az ő eredeti tanítását, hirdetik Krisztus isteni művének üdvösségszerző erejét, elbeszélik az egyház keletkezését és csodálatos elterjedését, és megjövendölik dicsőséges beteljesülését.”

„Hadd idézzem most Szent Pált: Krisztusban nincs többé sem zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabad, sem férfi, sem nő, mert mindnyájan Isten gyermekei vagytok. Ezt a galatáknak írta. A korintusiaknak pedig ezt: A Lelket ki ne oltsátok. A páli levelek is drága kincsei a Bibliának.”

„Nagy titokról beszél Szent Pál. A titok tartalmához tartozik, hogy Isten világában minden, de minden – egész életre szóló érvényű. Isten szövetsége is, melyet velünk kötött és köt megnevezésünkre – egyetlen és örök szövetség.”

„Ha Szent Pálnak jó volt a Római Birodalom rab-szolgatartó társadalma az evangélium hirdetésére, nekünk jó ugyanarra a kolhóz-társadalom. Ma mit mondunk? Jó nekünk a Tőkés Társaságok Világuralma...”

„Jó dolog a liturgiában a többszám első személyében mondott bűnbánat, de jó dolog az Országot építő munkában a páli hangmegütés is: legyenek olyanok, amilyen én vagyok. Nincs hatékonyság, nincs hosszú távú siker, ha azok, akiknek hirdetem az országot, nem tudják elmondani magukban rólunk: „Olyan akarok lenni, mint ő; ő, aki mondja nekem a jézusi tanítást.”

„Kezdem azzal, hogy pontosítok valamit közösen vallott Crédónkon, amely vallja Jézusunkról, hogy emberré lett. Igaz ez, de nem pontos. A pontosat Szent Pál mondja: szolgálakot vett fel. Szolgává lett.”

„Ahogyan a Bokor is jószándékból született meg, azoktól sem tagadhatom meg ezt a jószándékot, akik egy új vallás elindítóivá tudtak lenni, pl. Szent Páltól vagy Luther Mártontól. Jézust nem említem e sorban, mert nem tehet róla, hogy mozgalmá indítójává vált egy s aztán később száz vagy ezer új és róla elnevezett keresztény vallásnak.”

„Egyé úgy ahogy Szent Pál egyé lett, aki Isten ajándékából annyira magába vette ezt az isteni természetet, hogy elmondhatta: „Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem” (Gal 2,3) Tudott is azonosulni az Isten akaratával.”

„Miért is lenne új, idegen, ha a Jézusra emlékező, őt érteni akaró ősegyház – elsősorban Szent Pál hatására – így foglalja össze Isten szerető teljességét: Atya, Fiú, Szentlélek. Az egész kinyilatkoztatás arról szól, hogy ki az Isten a mi számunkra. Jézus tanítása szerint olyan, mintha az édesapánk lenne, akire felnézhetünk, akire ráhagyatkozhatunk, akinél kísérhatjuk magunkat... Ugyanakkor annyira egy Jézussal, hogy benne tanítómesterként is, barátként is, példaképként is megnyilvánul számunkra. Működése annyira mély, annyira lelki, hogy ezt emberi nyelven úgy lehetett kifejezni, hogy Isten Lélekként nyilvánul meg életünkben.”

„Legyünk Jézus emberei. Az a fontos, hogy elmondhassuk Szent Pállal: élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.”

„Eszmélődésünk végén szent Pállal együtt mondjuk: „Nem csüggedünk... ha külső emberünk megromlik is, a belső emberünk mégis megújul napról-napra.” Úgy legyen!”

Igaz, hogy ezek kiragadott idézetek, de valahogy csak leírták, aláírták, és ennek is van Bokor-tudat-formáló hatása.

Különösebb komolyság nélkül: Pista